

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2025

VÄSTMANLANDS LÄNS MUSEUM

INNEHÅLL

Västmanlands läns museum 2025	4
Utställningar	7
Bortom dystopin – plats för viktiga frågor	7
Mångåriga samarbeten som synts i museets utställningar	8
Vård av föremål i basutställningarna	9
Museets basutställningar	10
Tillfälliga utställningar	11
Övrig utställningsverksamhet under 2025	12
Pedagogik	14
Länsbesök med forntiden	14
Seniorer möts i minnen	14
Älskade Västmanland - Det stora äventyret	15
Övrig pedagogisk verksamhet under 2024	17
Programverksamheten	21
Mentalsjukhusens mörka arv	21
Västmanlands judiska historia	22
Kulturkväll med tema Italien	22
Övriga programaktiviteter under 2025	23
Kulturmiljövården	26
Byggnadsvårdsåret 50 år	26
Utbildning inom kulturmiljö för politiker och tjänstemän	27
Gravvårdsinventeringar	27
Övrig kulturmiljövårdsverksamhet under 2025	28
Samlingar	31
Hållbar utveckling av samlingsförvaltningen vid VLM	31
Arbetet med framtagande av kris och katastrofplan	32
Museet som plattform för samproducerad kunskap	33
Övrig samlingsverksamhet under 2025	34

Arkiv och Bibliotek	38
Oregistrerade fotografier blir synliga	38
Digitala bildflödet växer	39
Ny skanner - nya möjligheter	39
Övrig verksamhet inom Arkiv och Bibliotek under 2025	40
 Kulturservice	 44
 Kommunikation	 45
Spaning	45
 Museibesöken 2025 och digitala nyckeltal	 46
Västmanlands läns museum	46
Västmanlands läns museum - DigitaltMuseum	47
Karlskatan 2	47
 Ekomuseum Bergslagen	 48
 Kulturarv Västmanland	 49
 Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening	 51
 Ekonomi	 52
 Medarbetare	 53

INLEDNING

Västmanlands läns museum 2025

År 2025 påverkade krig och konflikter många människor, samtidigt som klimatfrågor, ekonomisk osäkerhet och politiska spänningar skapade en känsla av osäkerhet i många delar av världen. Men året visade också på människors förmåga att samarbeta, hitta nya lösningar och hålla fast vid framtidstro trots svåra omständigheter.

Mot denna bakgrund har Västmanlands läns museum påbörjat arbetet med tema *Hopp och drömmar* i den publika verksamheten. Temat har fungerat som en katalysator för att skapa publik verksamhet som kan ge framtidstro och hopp till besökare. Detta har märkts i museets utställningar, program och visningar.

Under 2025 presenterade Västmanlands läns museum ett brett utbud till besökarna som bland annat kombinerade historia, design, berättande och skapande för barn och unga. Året inleddes med utställningen *Scandinavian Design of Everyday Life*, om skandinavisk formgivning i vardagen, och under våren visades även *MDU Hackar* där kreativiteten hos studenter från Mälardalens universitet stod i fokus. Sommaren bjöd på både fantasi och framtidsfrågor genom *Monsterskola med Nelly Rapp* för barn och familjer samt *Beyond Dystopia – berättelser från skiftet*, som utforskade samtidens omställningar. Under hösten och vintern visades *Vikingaliv hos Halvdan & Meia*, om vikingatidens vardag genom interaktiva miljöer, samt *Slöjda på lovet – garnskapa 2.0*, där barns eget skapande och delaktighet stod i centrum. Museets digitala samlingar är också välbesökta. Med 177 336 digitala besök i samlingarna ligger museet nu på plats 25 av de mest besökta samlingarna i Sverige enligt Sveriges Museers enkät!

Museets medarbetares och samarbetspartners engagerade och idoga arbete med publik verksamhet, kulturmiljövård, samlingar och arkiv uppmärksammades av Sveriges Museer och Svenska ICOM under året. De valde ut Västmanlands läns museum som en av tre slutkandidater till Årets museum 2025 – det prestigefyllda priset som uppmärksammar nyskapande och betydelsefullt museiarbete i Sverige. Syftet med Årets museum är att lyfta fram museer som på ett innovativt och engagerande sätt bidrar till samhället. Utmärkelsen går till ett museum som visar särskild relevans, skapar inkluderande mötesplatser och inspirerar genom nytänkande verksamhet av hög kvalitet. Museet ska också främja kunskapsutveckling och erbjuda nya perspektiv till besökarna.

Trots viktiga insatser under året kvarstår utmaningar i arbetet med att ta hand om museets samlingar, särskilt när det gäller magasinsförhållanden och utrymmen. Arbetet med att förbättra dessa förutsättningar behöver fortsätta med ännu mer kraft.

Med denna verksamhetsberättelse visar vi bredden av museets arbete under 2025. Under året har vi arbetat för att förverkliga visionen om att skapa en djupare förståelse för vilka vi är, varifrån vi kommer och den värld vi tillsammans formar. Museet har varit en plats där dåtid möter framtid, där olika perspektiv lyfts fram och ger människor möjlighet att känna igen sig i historien, göra museet till sitt och samtidigt utmana sina tankemönster, värderingar och beteenden.

Västerås den 9 mars 2026
Jennie Schaeffer, länsmuseumschef

Länsmuseichef Jennie Schaeffer. Foto: Lasse Fredriksson

**Länsmuseets lokaler för
basutställningar, tillfälliga
utställningar, pedagogik,
programverksamhet,
kulturmiljövård samt arkiv
och bibliotek finns på
Karlskatan 2 i Västerås.**

**I Västra fabriken i
Hallstahammar ligger
WestmannaArvet med
museets föremålsdepå,
fotonegativarkiv, vård- och
registreringslokaler.**

Utställningar

Västmanlands läns museums utställningsverksamhet är baserad på kunskap, öppenhet och mångfald. Verksamheten ska främja kunskapsuppbyggnad, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Verksamheten prioriterar barn och ungas rätt till kultur bland annat genom generationsövergripande arbetsmetoder och projekt som involverar unga. Länsmuseumets utställningar är platser för reflektion om historia, nutid och framtid för alla besökare.

Länsmuseumets utställningsverksamhet har som mål att vara tillgänglig för alla museibesökare och anpassad till besökarnas olika förutsättningar. Museet arbetar bland annat tematiskt för att berika perspektiv på historia och ge utrymme för reflektion. Under åren 2023 till 2027 är temat *Identitet i fokus* och genomsyrar museets arbete med utställningar. Från 2025 arbetar museet också med temat *Hopp och drömmar*.

Höjdpunkter utställningar 2025

Höjdpunkter från årets utställningsverksamhet, med fokus på samtidsfrågor, samarbeten och vård av samlingar. Grafik: Västmanlands läns museum

Bortom dystopin – plats för viktiga frågor

Inom ramen för tema Hopp och drömmar märks museets samarbete kring utställningen *Beyond Dystopia - berättelser från skiftet*. Denna samverkan har involverat många, också på en nationell nivå. Genom kulturupplevelser och konstnärliga uttryck ville projektet Climaginaires skapa förutsättningar för människor att fantisera fram positiva bilder av en hållbar framtid. Projektet har involverat forskare, konstnärer, författare, arkitekter och regionala museer för att skapa lokalt förankrade framtidsbilder.

Utställningen i Västmanland skapades av en regional projektgrupp bestående av konstnärer, filmare och författare i samarbete med länsmuseumet, Västerås konstmuseum, Film i Västmanland och Bibliotek i Västmanland. Den visades på länsmuseumet under perioden juni till oktober. Länsmuseumet bidrog med personal, marknadsföring, lokaler och teknik.

Museets mål är att arbeta med såväl dåtid och nutid, men också framtiden. Genom vår kunskap kring utställningsproduktion och att vi har ändamålsenliga utställningslokaler kan vi erbjuda spännande utställningar som handlar om viktiga nutidsfrågor.

Välbesökt och uppskattat vernissage 3 juni 2025 för utställningen Bortom dystopin. Foto: Ida Lindgren

Mångåriga samarbeten som syns i museets utställningar

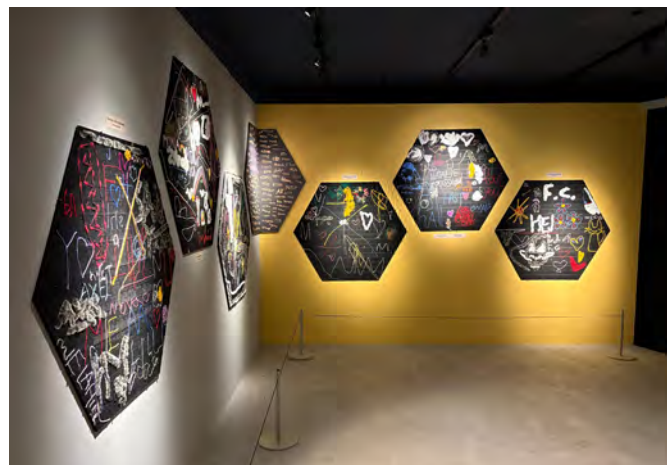
Mälardalens universitet har en utbildning i Informationsdesign - rumslig gestaltning där studenterna under sitt andra utbildningsår varje år gör tillägg, eller så kallade hackningar, i museets utställningar, så även 2025. Deras hackningar handlade om jämförelser mellan företeelser i dåtid och nutid. Samverkan är viktig för museet för att engagera fler människor, skapa intresse och nå nya besökare och målgrupper.

Bilder från 2025 års hackningar i basutställningarna på länsmuseum. Studenter från programmet för Informationsdesign – Rumslig gestaltning från Mälardalens Universitet har tolkat och skapat utifrån olika historiska teman. Foto: Västmanlands läns museum

Ett annat samarbete som pågått i många år är mellan museet, Västmanlands hemslöjdsförbund och länets bibliotek. Under sport-, påsk- och höstlov följer en pedagog från länsmuseum med slöjdare från Hemslöjdsförbundet ut till länets bibliotek för att berätta om någon historisk företeelse och barnen slöjdade på samma tema.

2025 var temat *Garnskapa 2.0* och barnen fick slöjda med garn. Bland annat skapade barnen stora tavlor av kardborreband där de fick ”måla” med trådar på tavlan. De färgglada tavlorna som skapats av barn från hela länet, visades på Länsmuseum i form av utställningen *Slöjda på lovet – Garnskapa 2.0*, från november till en bit in i januari 2026. Besökare på museet gavs även möjlighet att själva prova på denna unika slöjdform – en slags graffiti med garn.

Under loven deltog barn och unga i skapande aktiviteter inom projektet *Slöjda på lovet – Garnskapa 2.0*. Tillsammans skapades garngraffiti som senare ställdes ut på länsmuseum. Foto: Ioannis Papadonikolakis (övre bilder), Västmanlands läns museum (nedre bild).

Vård av föremål i basutställningarna

En viktig del av utställningarna är de många föremål från museets samlingar som visas där. De är autentiska spår av människors vardag, arbete och liv i länet under tusentals år. Ett mål med läns museets föremålssamlingar är att tillgängliggöra dem på olika sätt, bland annat genom att visa dem i utställningarna. Ett annat mål är att vårda och bevara dem så de finns kvar för kommande generationer.

Museets föremålsantikvarier samarbetar därför kontinuerligt med utställningsverksamheten och museitekniker för att se till att föremålen i utställningarna mår bra och håller. Ibland innebär det att större förändringar måste göras i utställningarna, vilket märktes under 2025.

Några större förändringar gjordes i utställningarna - en släde fick bättre skydd, en kyrkskulptur byttes mot en kopia av Sveriges äldsta möbel och planer gjordes för att ta in ett nytt föremål att visa från 2026.

Museitekniker och föremålsantikvarie lyfter försiktigt ut en medeltida kyrkskulptur föreställande helgonet Sankt Olof ur sin monter. Skulpturen packas därefter in och skyddas inför transport till föremålsmagasinet i Hallstahammar, där den får vård och vila efter en lång utställningsperiod på museet. Foto: Västmanlands läns museum

Släden i utställningen Nya Tiden flyttas för rengöring och ombyggnation av monter. Foto: Västmanlands läns museum

Museets basutställningar

Alla museets fem basutställningar är enormt uppskattade och välbesökta, inte minst av barnfamiljer. Vad är det som gör dem så populära? Det är flera faktorer såklart, men en stor framgångsfaktor är att utställningarna är interaktiva och inbjuder till olika sätt att upptäcka och väcka intresse för historien.

Här kan besökarna använda nästan alla sinnen och välja att titta på alla miljöer och texter, eller lyssna på ljud och musik. Några älskar att lukta på historiska dofter och många vill känna på material från förr, till exempel prova kläder. I montrarna finns hundratals äkta föremål från museets samlingar som fascinerar och ger autenticitet åt upplevelsen.

Besökare testar en interaktiv station där man kan känna olika dofter från medeltiden i utställningen När då var nu – medeltidens makt och människor. Foto: Pia Nordlander

Även den historieintresserade vuxne har mycket att upptäcka och lära. Många av museets besökare återvänder gärna för flera besök har vi sett.

Ett arbetssätt som har funnits med från början är att utställningarna aldrig ska upplevas som statiska och slitna. Det läggs ner stor möda på att underhålla och laga utställningarna, vilket är krävande i utställningar med så mycket att ta på och att prova. Museitekniker och besöksservice håller efter och lagar saker varje vecka. Årligen anordnas återkommande städ- och fixdagar. Museet lägger också till nya delar i utställningarna, smått och stort, som gör att det nästan alltid finns något nytt att upptäcka. 2025 fick kyrkmiljön i medeltidsutställningen nya inslag och släden i *Nya tiden* fick ett bättre skydd.

Basutställningarna har under året kompletterats med fler aktiviteter för besökarna. Det innebär att det, förutom att uppleva utställningar, nu också finns andra aktiviteter att göra vid besöket. Det uppskattas att få spela föremålsbingo, hjälpa museets maskot Rut-Ottar att hitta något, eller gå med på en visning om sant eller falskt i historien. Lunchvisningar hålls också varannan vecka i basutställningarna. Varje år tar museet emot skolelever från lågstadiet till gymnasiet för visningar i alla fem basutställningarna.

Temavisningar för ungdomar och vuxna hålls också, till exempel kring järnets historia, kyrklig historia eller kommunikationens historia. Studenter från Mälardalens universitet gör tillägg i museets basutställningar där de tillför ny kunskap och nya vinklar på berättelsen.

Basutställningarna är utställningar som går att visa och använda på många sätt.

Tillfälliga utställningar

Totalt har museet under 2025 visat sju tillfälliga utställningar i utställningslokalerna på Karlsgatan.

Älskade Västmanland – allt från skatter till skräp

Utifrån tema *Identitet* gjordes en insamling av västmanlänningars berättelser i projektet *Älskade Västmanland* år 2023. Museet tog fram en lekfull och interaktiv utställning som helt baserades på det insamlade materialet. Utställningen öppnade hösten 2024 och kommer att stå till och med januari 2027.

Cirka 200 av berättelserna presenteras i utställningen på olika sätt. Här kan besökarna t.ex. läsa berättelser på väggar, titta i dagböcker, läsa broderier, eller lyssna i lurar. Barnen har gestaltat sina berättelser genom teckningar och några berättare har lånat ut föremål att titta på. Här finns också bidrag från elever från tre gymnasieskolor som gestaltat några av de insamlade berättelserna genom filmer, bilder, dikter och musik. Besökarna kan också själva bidra med egna berättelser.

Utställningen har fått ett fint mottagande av museets besökare. Den besöktes av ca 60 000 personer under 2025.

Under 2025 har ett textäventyr för barn och ungdomar tagits fram som komplement till utställningen, läs mer om äventyret under pedagogikens avsnitt längre fram i verksamhetsberättelsen.

Populära barnutställningar

I läns museets mål står att barn och unga ska prioriteras. Därför söker museet alltid efter spännande, roliga och intressanta utställningar att erbjuda länets barn.

Under sommaren visades därför utställningen *Monsterskola med Nelly Rapp*, som bygger på barnböckerna om monsteragenten Nelly Rapp.

I utställningen kunde barnen möta monster av olika slag, som vampyrer, varulvar, jättar men också spöken och andra väsen. Utställningen var producerad av Folkets Hus och Parker.

Utställningen Monsterskola med Nelly Rapp bjöd in till en värld där besökare fick lära känna olika väsen och monster. Foto: Västmanlands läns museum

Museet visade också lekutställningen *Vikingaliv hos Halvdan & Meia* som baseras på böckerna om Halvdan Viking skrivna och illustrerade av Martin Widmark och Mats Vänehem.

En stor del av läns museets besökare är barnfamiljer, därför passade just den här utställningen för lite mindre barn så bra. Den inbjöd till lek i uppbyggda miljöer, men också till nyfikenhet på och kunskap om historia. Den blev också mycket välbesökt och uppskattad under perioden augusti till januari när den visades på museet. Utställningen var producerad av Barnutställningar.nu.

Övrig utställningsverksamhet under 2025

Övriga tillfälliga utställningar

Under året har museet visat en mindre utställning i Kraftverket, en av utställningslokalerna på museet. Tema *Astrid Lindgren* var gjord av Daglig verksamhet från Pilgatan i Västerås, och visades under tiden 21 november 2024 till en bit in i januari 2025.

Under februari till maj stod utställningen *Scandinavian design of everyday life* på museet. Där visades delar av författaren och samlaren Thomas Lindblads unika samling av skandinaviska vardagsföremål, med många designklassiker. Utställningen var producerad av Tove Alderin Studio.

Beyond Dystopia - berättelser från skiftet som berättas mer om i höjdpunkterna, visades över sommaren, från juni till början av oktober.

Utställningen *Slöjda på lovet* - *Garnskapa 2.0* visades november 2025 till en bit in i januari 2026. Den nämns som en av museets höjdpunkter under året och var ett samarbete med Västmanlands läns hemslöjdsförbund.

Utbildning och intern samverkan

Under 2025 har utställningsverksamheten verkat för att höja kompetensen i museirelaterade frågor bland annat genom att delta på plats vid Museernas Vårmöte, Riksantikvarieämbetets Omvärldsdagar för museer, samt digitalt deltagande på Digikult. Medarbetare från utställningsverksamheten har under året också gjort ett studiebesök på Stockholmsbaserade museer.

Utställningsverksamheten har deltagit i arbetet med att stötta programverksamheten och pedagogiken genom att levandegöra länsmuseum utställningar. Bland annat har medarbetare deltagit i offentliga visningar på olika teman, hållit föredrag och varit en aktiv del av höstlovets spökkväll för barn och ungdomar. Medarbetare från utställningsverksamheten har också hållit

föredrag och varit värdar vid vernissager och andra programtillfällen. En antikvarie från utställningsverksamheten har samverkat med föremålsantikvarierna, genom att delta rådgivande på museets interna förvärvs- och gallringsmöten.

Rådgivning

I utställningsverksamhetens uppdrag ingår att erbjuda rådgivning kring utställningsrelaterade frågor till föreningar, skolor eller andra som önskar ta del av vår kunskap. Under 2025 var en av utställningsproducenterna tillsammans med museitekniker på Kungsängsgymnasiet i Sala för att lära ut knep och kunskap kring hur de kunde göra den utställning som var planerad på skolan snyggare och bättre. Museet bidrog med exempel på hur studenterna kunde använda enkelt ljus, ljud, färg, textbearbetning och föremål för att förhöja och förstärka det de ville visa och berätta.

Utställningen *Scandinavian Design of Everyday Life* visade vardagsföremål från 1900-talet med fokus på form, funktion och design.
Foto: Västmanlands läns museum

**Västmanlands läns museums
uppdrag som museum är att
vara öppet för allmänheten.
Museet ska också förvärva,
bevara, undersöka, förmedla
och ställa ut materiella och
immateriella vittnesbörd om
människan och människans
omvärld.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Pedagogik

Höjdpunkter från 2025

Höjdpunkter från årets pedagogiska verksamhet, med aktiviteter för skolor, seniorer och barn och unga. Grafik: Västmanlands läns museum

Länsbesök med forntiden

För att kunna vara tillgängliga för skolor utanför Västerås gjordes under hösten 2025 återigen en satsning för att erbjuda skolor i Fagersta och Surahammar ett pedagogiskt program i klassrummet med tema forntid. Satsningen är densamma som gjordes förra året, och det går att se ett markant ökat engagemang detta år i Fagersta. En av museets pedagoger besökte totalt 16 skolklasser från tre olika skolor, alla i Fagersta.

Programmet går ut på att hålla en lektion på en timme i elevernas egna klassrum. Efter en kort introduktion om forntiden får eleverna vita handskar och de delas in i mindre grupper. Grupperna får därefter olika historiska föremål som de undersöker tillsammans. Sedan får de presentera för resten av klassen vad de tror att föremålen är för något, varefter pedagogen ger en mer fördjupande blick i tidsperioden med föremålen som utgångspunkt.

För skolor som ligger längre från läns museet är det svårt att kunna komma till läns museets utställningar och en sak som skolorna har svårt att lösa är transporterna. För dessa skolor har satsningen varit både populär och uppskattad.

Seniorer möts i minnen

Sedan 2009 har läns museet haft *Fruntimmersfika* på museet. Programmet genomförs första söndagen varje månad och sedan ett par år tillbaka även onsdagen efter för att fler ska kunna delta. Trots namnet så är naturligtvis män också välkomna. Namnet kommer av att föredragen handlar om kvinnor och att det oftast är männens historia som har berättats. Fruntimmersfikat börjar med ett föredrag om en kvinna med koppling till länet och avslutas med kaffe och kakor. Borden är dukade med fina koppar och broderade dukar.

Efter förfrågan och tid så genomförs fiket även på andra platser i länet och i samarbete med andra. Under 2025 genomfördes fiket utanför museets program 15 gånger. Vid åtta tillfällen för olika pensionärsföreningar, fyra tillfällen på kommunens mötesplatser för äldre, två tillfällen för andra seniorboenden och vid ett tillfälle i samarbete med SISU idrottsutbildarna för Idrott 65+. Efter föredraget är det många som gärna delar sina egna minnen kring de olika ämnena museet berättar om.

Ett annat sätt att minnas är att delta i det gemensamma återkommande program museet erbjuder tillsammans med Västerås konstmuseum,

Fikabord på Rönnsby mötesplats under föredragserien Fruntimmersfika, som även genomförs utanför museet. Kaffe och kakor ordnas av mötesplatsen. Foto: Västmanlands läns museum

Möten med minnen som pågått sedan 2013. Det är visning på läns museet eller konstmuseet för personer med demensdiagnos och deras anhöriga eller medföljande personal. Även denna aktivitet avslutas med fika tillsammans. Visningarna är inga vanliga visningar av utställningar utan mer ett samtal med besökarna kring deras minnen eller vad de kommer på i stunden. Efter avslutad visning får deltagarna med sig bilder av de vi har tittat på och samtalat kring. Dessa visningar erbjuds ungefär 6 gånger per år.

Älskade Västmanland – Det stora äventyret

Under 2025 har två museimedarbetare arbetat med att ta fram ett interaktivt textäventyr för barn och ungdomar från 10 år, med stöd av externa projektledare. Manus är skrivet av pedagogerna på museet med stöd av kunniga experter inom området. I ett textäventyr är det läsaren eller lyssnaren som styr berättelsen framåt – och varje val kan förändra allt. Textäventyret lanserades för museets besökare under 2025. Men arbetet har sedan gått vidare med att utveckla textäventyret för skolklasser från årskurs 4 till årskurs 8 i länet.

Berättelsen tar avstamp i en framtid långt efter en katastrof. Vi får följa Virs från ordnade Aros och

Semla från fria Botten, två unga som möts över gränserna. Äventyret består av ett tjugotal scener där valen i slutet avgör fortsättningen. Klasserna kan själva välja om de vill läsa i häften eller digitalt. Äventyret har också spelats in i en slags dramatiserad version som eleverna kan lyssna på.

Förbjudet område

Nu börjar äventyret. Lyssna här.

Vir tar en omväg hem från skolan trots att han inte får. I handen håller han dagens läxa. De ska skriva om en perfekt dag. Alla i klassen vet att det betyder att skriva om en helt vanlig dag. Trygghet är frihet. Men varför känner han sig inte fri?

Vir går mot några skyltar nedstuckna i grå sand. FÖRBJUDET OMRÅDE står det. Det är alldeles vid kanten till kupolen som omsluter staden. Den konstgjorda solen lyser som vanligt med behaglig värme.

Han snubblar till på en sten och läxan flyger i väg! Rakt mot skyltarna! Virs springer efter. Precis när Virs får tag i läxan ger gräsanden vika. Det finns inget att ta tag i, så han glider snabbt ner i ett hål i sanden. När han kommer på att han vill skrika har han redan sand i munnen.

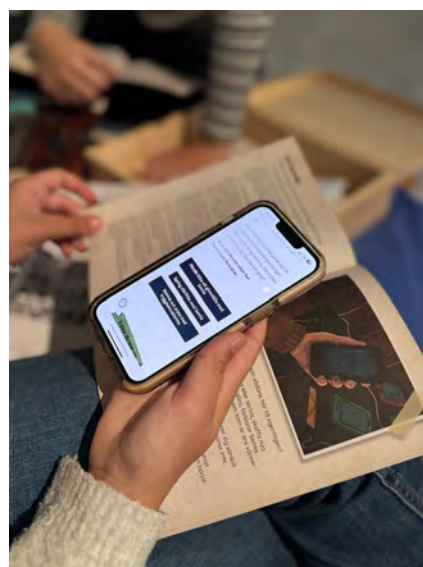
Bild från det interaktiva textäventyret Älskade Västmanland – Det stora äventyret på webben, där läsaren själv är med och styr berättelsen. Illustration: Västmanlands läns museum

När museet arbetade fram äventyret ingick att besöka skolklasser för att testa vad de tyckte och få in synpunkter på hur det kunde förbättras. Pedagoger har träffat elever från mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet och fått positiv respons, men också bra tips på förbättringar från både lärare och elever.

För att få så stor spridning som möjligt till skolorna har museet tagit kontakt med bibliotek i länet. Skolor i länet kommer att få möjlighet att gratis låna fysiska trälådor som innehåller textäventyret i häftesform och med länkar till museets hemsida om de väljer att använda det digitalt.

Länsmuseet har också tagit fram material med fördjupande skoluppgifter inom ämnena svenska, samhällskunskap, biologi och historia som eleverna tillsammans med läraren kan göra i samband med lånet av lådorna.

***- Det här var den bästa lektionen på länge!
Jätteroligt att få bestämma vad som ska
hända och jag gillade bilderna jättemycket,
säger en elev.***

Bilder från invigningen av Det stora äventyret den 18 september 2025. Med elever från åk 7, Fryxellska skolan i utställningen Älskade Västmanland. Lådorna är klara och fyllda med äventyr, brev och karta. Foto Veronika Linarfve

Övrig pedagogisk verksamhet under 2025

Skolan och museets pedagogiska verksamhet

Ett av pedagogikens viktigaste uppdrag är att arbeta mot skolorna i länet. Ett viktigt delmål är därför att försäkra oss om att flera olika tillgängliga program finns för skolorna att boka men även hur museet ska arbeta för att nå skolorna. För att försöka nå fler lärare och skolor i regionen har museet arbetat med olika strategier. Det finns ett nyhetsbrev riktat till den aktuella målgruppen som informerar om nya utställningar och berättar för lärare om olika pedagogiska verktyg och program som de kan boka åt sina elever, som visningar eller studielådor. Målet med nyhetsbrevet är att öka synligheten för museets verksamheter bland lärare men också att inspirera skolor till att besöka museet.

Ett annat sätt för att nå lärare är att museet under 2025 bjöd in blivande lärare från lärarutbildningen på Mälardalens Universitet, grundlärarprogrammet F-3. Under träffarna informerades lärarstudenterna om museets verksamhet och vi ställde även frågan till dem vad de såg för möjligheter att använda museer som en del av undervisningen. Museet kommer att fortsätta bjuda in lärarstudenter från MDU under 2026.

Ytterligare ett sätt att nå lärare och elever har varit att delta på den regionala utbudsdagen för skolor. Under utbudsdagen 2025 lyfte vi speciellt länsmuseumets pedagogiska satsning Det stora Äventyret. Det var många lärare och elever som tog del av presentationen och materialet och många skrev upp sig på en kontaktlista för mer information. Under hösten har vi även fått kontakt med och träffat ett nätverk för SO-lärare på högstadium i Västerås stad för att presentera länsmuseumets skolverksamhet. Fler träffar med nätverket är inplanerat under 2026 och det blir en väg att fånga in vad skolan önskar från oss som länsmuseum och att närmare kunna samverka med skolor.

Under 2025 har skolor kunnat bokat in sig för visningar av museets utställningar i det digitala bokningssystemet, integrerat på länsmuseumets webbsida. Pedagogerna uppdaterar löpande med bokningsbara tider tillgängliga för skolor. För att även vara tillgängliga för skolor utanför Västerås gjordes under hösten 2025 återigen en satsning för att erbjuda skolor i Fagersta och Surahammar ett pedagogiskt program i klassrummet med tema forntid, se höjdpunkt. Under 2025 har pedagogerna på länsmuseumet totalt genomfört 93 pedagogiska program för skolor. De deltagande skolorna har kommit från grundskolan (F-9), anpassad grundskola och gymnasieskolan. Totalt har 2207 elever och lärare deltagit i de pedagogiska programmen, varav 2002 var barn. Dessutom har flera grupper, från förskola, grundskola, och gymnasium kommit och upplevt utställningarna på egen hand - totalt 852 barn och vuxna.

Även studielådor har varit tillgängliga att boka i museets digitala bokningssystem. Länsmuseumet har sex pedagogiska studielådor med fyra olika teman som skolor i länet har möjlighet att låna kostnadsfritt. Två av dem har varit placerade på Köpings museum för att förbättra spridningen av lådorna. Under året har studielådorna på länsmuseumet bokats under 29 veckor. I Köpings kommun har studielådorna visats för skolor vid 10 tillfällen och 212 personer deltog under visningarna, varav 174 var barn. Studielådorna har under året nått skolelever i 4 av länets 10 kommuner. En del av arbetet med studielådorna är också att uppdatera, städa och laga innehållet i lådorna efter behov.

Tillgänglig pedagogik

Inom pedagogikens delmål

Tillgänglighetsanpassade visningar och program samt För grupper utanför skolan genomföra och utveckla visningar, program och aktiviteter genomför länsmuseumet tillsammans med Västerås konstmuseum både visningar för personer med demensdiagnos och syntolkade visningar. Två syntolkade stadsvandringar genomfördes tillsammans med Västerås konstmuseum. Vi erbjöd också fyra visningar för personer

med demensdiagnos. *Fruentimmersfika* utanför programverksamheten genomfördes vid 15 tillfällen.

Pedagogisk lovverksamhet och många andra visningar

Under året har andra grupper än skolan bokat visningar av museets utställningar vid 18 tillfällen, och 370 personer har deltagit i visningarna. Det har varit grupper från företag, andra museer, föreningar och bussresor. För att möta behov från andra grupper utanför skolan har pedagogiken i nära samverkan med programverksamheten genomfört offentliga visningar och föredrag, planerat och förberett museets barnlördagar samt genomfört lovverksamhet. Skollov används för att möta lediga barn på deras fritid. Under 2025 genomförde pedagogerna olika skapande aktiviteter under sport-, påsk-, höst- och jullov på läns museet. Dessutom har lovlediga barn och ungdomar haft möjlighet att lära sig spela det vikingatida strategispelet Hnefatafel och det medeltida brädspelen Kvarn. I samarbete med programverksamheten planerade och deltog läns museets pedagoger även i höstlovsaktiviteten *Spöktimme på museet* som var väldigt uppskattad och välbesökt.

Med erfarenheter från ett samarbetsprojekt mellan läns museet och Västmanlands läns hemslöjdsförbund med fokus på berättande och slöjd som avslutades 2020, har läns museets pedagoger fortsatt samverkan med hemslöjden. Under sport-, påsk- och höstloven åker därför pedagoger från läns museet och hemslöjden ut till biblioteken runt om i länet för att tillsammans genomföra lovaktiviteter på ett för året speciellt tema. Under 2025 var temat *Garnskapa 2.0*. Under aktiviteten berättade en pedagog från läns museet om när trådar och tyg började användas och hur det sen utvecklats nya redskap och maskiner för textilier över tid. Sedan fick deltagarna slöjda egna små vävar och stora trådtavlor av kardborre under handledning av slöjdpedagoger.

Under året besöktes alla länets kommuner, och aktiviteten genomfördes på 12 bibliotek. Totalt deltog 403 personer varav 216 var barn. *Slöjda på lovet* är ett väldigt väl fungerande samarbete med hemslöjdsförbundet och är ett sätt för läns museet att komma ut och nå barn och familjer i länet som kanske inte annars skulle kunna ta del av läns museets verksamhet.

Läns museet på TikTok

Som en del av museets digitala satsningar för att nå bland annat ungdomar har museet fortsatt drivit ett TikTok konto under 2025. Kontot startades 2023 med målet att i första hand möta ungdomar där de själva är, eftersom målgruppen ungdomar traditionellt inte engagerar sig i museets fysiska verksamheter i samma utsträckning som andra grupper. På TikTok kontot lyfts museets olika verksamheter som utställningar, arkiv och föremålsmagasin på ett lättsamt, ibland humoristisk men alltid informativt och faktabaserat sätt. Genom att lägga upp ett videoklipp, oftast en gång i veckan, där spännande fakta varvas med intressanta personberättelser och djupdykningar runt utvalda föremål har läns museets TikTok konto fått stor spridning. Hittills har museets 56 inlägg fått sammanlagt 730 000 visningar, 25 400 gilla markeringar och 2 696 följare.

Inläggen har fått överväldigande positiv respons, med kommentarer från användare så som:

”HAHA gud det här är fantastiskt”
– kiwi

”Väldigt intressant” – Susanne Hultgren

”jättespännande med *kollar början av videon igen* senmedeltida exportindustrin!” – dizzy806

”Älskar det här” – En Liten Mandel

TikTok-klippen skapas med väldigt enkla medel. Oftast har inget mer än en mobilkamera, och en mikrofon behövs för att skapa ett framgångsrikt inlägg. På så sätt är TikTok kontot ett resurseffektivt sätt att sprida kunskap om Västmanlands historia och museets utställningar.

Pedagogiken och utställningsverksamheten i samverkan

Pedagogiken har i nära samverkan med utställningsverksamheten utvecklat, gjort tillägg i och underhållit museets basutställningar, deltagit i utställningsplanering samt gemensamt förvaltat museets rekvisitaförråd. På grund av en vattenläcka och upptäckt av skadedjur behövdes det under året läggas extra tid och resurser på rekvisitaförrådet på WestmannaArvet.

Projektet *Älskade Västmanland* har fortsatt med att två pedagoger tagit fram och skrivit ett textäventyr för museet och för skolor årskurserna 4-8. Övriga pedagoger har deltagit i olika workshops för att stötta processen med att förbättra äventyret och hur det ska funka, men också med de skoluppgifter som tagits fram. Pedagogerna har träffat flera skolklasser under året för att testa hur textäventyret funkar för skolorna. Under 2026 kommer textäventyret börja lånas ut till skolklasser. Pedagogerna har även deltagit i arbetet med *MDU hackar*, där studenterna gör tillägg i museets utställningar och temat för 2025 var Då och Nu – jämförelser med olika företeelser i historien.

Samverkan

Länsmuseets pedagoger har under året haft ytterligare samarbeten med andra. En av pedagogerna är med i länsmuseets arbete med tidskriften *Spaning* som ges ut i samarbete med Västmanlands hembygdsförbund. Arbetet innebär både redaktionsarbete och artikelskrivning.

I ett nära samarbete med programverksamheten har pedagogerna genomfört olika programpunkter som tex fruntimmersfika,

föredrag om kaffe, kulturkväll om Italien och idrottsfika med SISU/ idrottsutbildarna. En av pedagogerna har också deltagit i föreställningen *Här är din stad- Kvinnostaden* tillsammans med kulturentreprenörerna Jonas&Mathias. Pedagogernas arbete i programverksamheten innebär förberedelser, framtagande av material, planering och genomförande.

Ytterligare samarbete har varit med Västerås Domkyrka och Anundshög – en del av Västerås Museer. Tillsammans planerade och genomfördes återigen busssturen *Från Anund till Ansgar – en guidad tur genom Västerås historia* vid två tillfällen. Eftersom de två busssturerna inte blev helt fullbokade kommer endast en tur att planeras och genomföras 2026.

Barnrättsstrategier

Under 2025 deltog pedagoger i en återsamling med Barnrättsstrategier i Västmanland för att uppdatera kunskaper från utbildningen Barnrättsstrateg med fokus på kultur, fritid och civilsamhälle som genomfördes 2024.

Utbildningen genomfördes på uppdrag av Region Västmanland Kulturutveckling och var baserad på SKRs barnrättsstrategiutbildning, men med fördjupning inom kulturområdet.

**Västmanlands läns museum
ska bidra till forskning
och annan kunskaps-
uppbyggnad, bland annat
genom att ha hög kompetens
inom sitt ämnesområde.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Programverksamheten

Museets programverksamhet 2025 har varit innehållsrik och rekord har slagits i antal aktiviteter: 399 varav 75% riktade mot barn och unga under 18 år. Totalt 17 250 personer har deltagit i aktiviteterna varav 6 783 barn, således 40% under 18 år. Året inleddes med föremålsbingo och mellandagspyssel. Vernissagen för *Scandinavian Design of Everyday Life* i början av året drog nya besökare, speciellt föredraget som hölls i anslutning till det.

Givetvis deltog museet i *Förintelsens minnesvecka* i Västerås i slutet av januari där museet i samarbete med Judiska föreningen och länsstyrelsen arrangerade en föreläsning om antisemitism med Hynek Pallas. Museet uppmärksammar för övrigt alltid de nationella minoriteternas olika dagar och högtider i sociala medier.

Höjdpunkter från 2025

<div style="border: 2px solid yellow; padding: 10px; margin-bottom: 10px;"> <div style="background-color: yellow; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center; margin-bottom: 10px;">★</div> <p>Mentalsjukhusens mörka arv</p> <p>Museets mest välbesökta föreläsningar någonsin. Genomfördes i samarbete med Medicinhistoriska sällskapet Westmannia.</p> </div>	<div style="border: 2px solid yellow; padding: 10px; margin-bottom: 10px;"> <div style="background-color: yellow; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center; margin-bottom: 10px;">★</div> <p>Västmanlands judiska historia</p> <p>En föreläsning den 17 sept av författaren till vår artikel Judiskt liv i Västmanland med anledning av jubileet "250 år av judiskt liv i Sverige".</p> </div>	<div style="border: 2px solid yellow; padding: 10px;"> <div style="background-color: yellow; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center; margin-bottom: 10px;">★</div> <p>Kulturkväll med tema Italien</p> <p>En helkväll med en föreläsning, ett samtal och en filmvisning i samarbete med Västerås konstmuseum och Dantesällskapet.</p> </div>
---	---	---

Höjdpunkter från årets programverksamhet, med föreläsningar och kulturkvällar på olika teman. Grafik: Västmanlands läns museum

Mentalsjukhusens mörka arv - en bortglömd berättelse om människosyn och omhändertagande

Ett mycket lyckat samarbete med föreläsaren Clara Mäkitalo, enhetschef inom psykiatri i region Västmanland, och Medicinhistoriska Sällskapet Westmannia. Museet missbedömde intresset när vi lade ut två tillfällen utan anmälan. Vid det första tillfället den 10 september tvingades tyvärr hälften av de intresserade att vända i dörren, några hade åkt ända från Ludvika, och vi satte genast in anmälan till det andra tillfället, 18 oktober, och det blev fullbokat direkt.

Många berördes av ämnet och speciellt av berättelsen om Salberga sinnesslöanstalt. Den 4 december genomförde vi en digital föreläsning via Teams och den lockade 171 deltagare från hela landet, några var även med från utlandet. Ytterligare en föreläsning i museets regi planerades in för 2026.

Porträtt av en tidigare patient inom den svenska psykiatri. Foto: Medicinhistoriska Sällskapet Westmannia.

Västmanlands judiska historia

Med anledning av uppmärksammandet av 250 år av judiskt liv i Sverige beställde museet i slutet av 2024 en artikel om judiskt liv i Västmanland av författaren och journalisten Jessica Haas Forsling. Materialet hon samlade in, intervjuer och bildmaterial, bevaras i vårt arkiv men artikeln finns sedan juni att läsa på vår webbsida.

Jessica föreläste den 17 september för 78 personer. Många i publiken är eller var tidigare medlemmar i Judiska föreningen i Västerås och hade åkt från andra städer för att hela dagen ha återträff. Föreläsningen fanns med i programmet för det nationella jubileumsåret.

En artikel om judiskt liv i Västmanland skrevs under 2025, här syns Salek och Mietek, överlevande från förintelsen vars berättelser lyfts i artikeln. Okänd fotograf.

Kulturkväll med tema Italien

I samarbete med Västerås konstmuseum och Dantesällskapet arrangerades en *Kulturkväll på Karlsgatan 2* med tema Italien som lockade oväntat många besökare, hela 190 personer. Vi fick snabbt flytta hela arrangemanget från hörsalen till entrétorget. Besökarna hjälpte glatt till att bära stolar fram och tillbaka.

En italiensk doktorand höll ett föredrag om gester. Sedan tog vår pedagog Lena Engström Englin över och samtalade med Celso Franzetti om när han kom till Västerås som barn till arbetskraftinvandrare. Flera i publiken bidrog med sina egna upplevelser. Därefter tittade vi på en film från SVT om arbetskraftinvandringen från Västerås till Italien och det var många i publiken som kände igen personerna som intervjuades.

Fullsatt entrétorg under en kulturkväll på Karlsgatan 2 med föreläsning, samtal och filmvisning. Foto: Västmanlands läns museum.

Övriga programaktiviteter under 2025

Barn och unga

Programverksamheten har som mål att alla barn och unga vi möter känner sig sedda och välkomna. Det har vi arbetat för genom att tillsammans med pedagoger arrangera 14 barnlördagar med skapande i Pedagoggen, familjevisningar, lovaktiviteter som pyssel, historiska brädspel och äggjakt samt skapande under *Kulturnatten* och *Jul på Karlsgatan 2*.

Stora delar av året, inte bara på lov, har besökande barn kunnat delta i Föremålsbingo eller Föremålsorientering där det gäller att hitta flera föremål som det finns foton av på en blankett. Nära föremålet hängdes i början av sommaren en orienteringsstämpel som blanketten ska stämplas med, därav namnbytet. Aktiviteten har fungerat lugnande, speciellt i *Älskade Västmanland* där det annars lätt blir mycket spring.

I april återkom Arosorkestern och Tjadangkören med konserten *Alla tiders Astrid* som alltid är välbesökt av många barnfamiljer. Museet deltog i *Västerås barnfestival* med aktiviteter för barn. Med hjälp av museets sommarjobbande ungdomar arrangerades 54 aktiviteter för barn och ungdomar. Under höstlovet lockade vi 220 personer, varav 132 barn, till en spöktimme där olika ruskiga figurer med historisk koppling rörde sig i utställningarna.

Tema kropp och identitet

Programverksamhetens mål att stödja museets beslutande teman har uppfyllts genom föreläsningar och visningar på temat *kropp och identitet*. Som exempel har flera föreläsningar arrangerats tillsammans med Medicinhistoriska Sällskapet Westmannia; de tidigare nämnda om mentalsjukhusen men också om blodgivning och lustgas. Vi hade också föreläsningar om finska krigsbarn och mödravårdshem.

I samarbete med Jonas&Mathias genomfördes tre olika improvisationsteaterföreställningar under namnet *Här har du din stad*. I den andra var temat Kvinnostaden och vår pedagog Lena Engström Englin var speciellt inbjuden gäst som medverkade med sin kunskap på scenen. Museets basutställningar levandegjordes med visningar, berättande och hantverk.

Museets Fruntimmersfikor, föreläsningar om historiska kvinnor i länet kombinerade med kafferep och samtal, har fortsatt att vara fullbokade 2 gånger i månaden vår och höst. Totalt 10 Fruntimmersfikor ägde rum på museet samt även flera beställda på olika mötesplatser i Västerås stad.

Olika kulturformer

Museihuset Karlsgatan 2 ska vara en mötesplats för olika kulturformer. Under året har föreningen *Människor Möten Musik* arrangerat 6 publikfyllda konsertkvällar på entrétorget.

Tillsammans med Västerås konstmuseum genomförde läns museet 4 *Kulturkvällar på Karlsgatan 2*. Den sista av dem, den med italienskt tema i samarbete med Dantesällskapet, drog många besökare men tyvärr har övriga Kulturkvällar haft få besökare. Vi har därför beslutat att lägga dem på is då de kräver mycket förberedelsearbete och resurser.

Museets Mimerbio används inte bara för visning av de historiska filmer vi alltid har där, utan också för föredrag och olika events. Till exempel hade filmtävlingen *Noomaraton* filmvisning för allmänheten där under Västerås Kulturnatt. Kulturnatten var för övrigt välbesökt och vi hade ett varierat program i samarbete med flera föreningar. Det gick bland annat att skapa, gå på visningar i *Bortom Dystopin*, spinna, lyssna på musik och körsång, utöva tai chi, binda böcker, lyssna på sagor och för första gången prova på vårt alldeles färska textäventyr *Det stora äventyret*.

I december var det *Jul på Karlsgatan 2*. Den var mycket välbesökt med aktiviteter för barn, köruppträdanden och ett cirkustält ute på gatan

med många marknadsbord i, förutom alla försäljare på entrétorget.

Program i länet

Programverksamheten samarbetar med övriga funktioner på museet för att få ut museets verksamhet i hela länet. Sedan flera år tillbaka besöker en av museets pedagoger och två slöjdpedagoger från Västmanlands hemslöjdsförbund länets bibliotek för skapande verksamhet för barn på sportlovet, påsklovet och höstlovet. I år var temat *Garnskapa 2.0* och samtliga tio kommuner fick besök. På alla de 12 bibliotek som besöktes gjordes garngraffiti på tavlor och efter höstlovet blev de till en utställning på läns museet. I den ägde årets sista ledarledda aktivitet rum: *Garngraffiti*.

En antikvarie medverkade med ett föredrag om järnets historia på Arbogas medeltidsvecka. Byggnadsantikvarierna har deltagit i Salas byggnadsvårdsmässa och genomfört guidade vandringar om kulturhistoria på Råby, i Hallstahammar, Arboga, Norberg och Sala. Dessa aktiviteter var också med i Byggnadsvårdsårets nationella program.

Samarbeten

Samarbeten är nyckeln till ett brett programutbud som når många. Samarbetspartners i programverksamheten har under 2025 varit totalt 57 stycken:

Anundshög, Arboga bibliotek, Arboga kommun, Arkeologigruppen, Arosorkestern, Tjadangkören, Bortom Dystopin, Byggnadsvårdsåret, Bäckby bibliotek, Dantesällskapet, Domkyrkan, Ensamma manskören, Fagersta bibliotek, FLIKS, Folkuniversitetet, Folkuniversitetsföreningen, Föreningen Arboga Medeltid, Hallstahammars bibliotek, Hallstahammars kommun, Industrihistoriska föreningen, Jazzens Vänner, Jonas&Mathias, Judiska föreningen Västerås, Judiskt liv i Sverige 250 år, Kinesiska kulturföreningen, Kulturservice, Kulturutveckling Region Västmanland, Kungsörs bibliotek, Köpings bibliotek, Länsstyrelsen Västmanland,

Människor Möten Musik, Medicinhistoriska Sällskapet Westmannia, Mälardalens Universitet, Naturskyddsföreningen, Norbergs bibliotek, Norbergs kommun, PLATSMO, Råby bibliotek, Sala bibliotek, Sala Hembygds- och Fornminnesförening, Sala kommun, SISU, Skinnskattebergs bibliotek, Surahammars bibliotek, Svensk Form Västmanland, Vallby bibliotek, Västerås barnfestival/Västerås tidning, Västerås bokbindargille, Västerås filatelister, Västerås konstmuseum, Västerås släktforsarklubb, Västerås slöjd- och hantverksförening, Västerås stad, Västmanlands hembygdsförbund och Fornminnesförening och Västmanlands hemslöjdsförbund.

**Utgångspunkten för läns museets
kulturmiljöarbete är de
nationella kulturmiljömålen**

**Ett hållbart samhälle med en mångfald
av kulturmiljöer som bevaras, används
och utvecklas.**

**Människors delaktighet i
kulturmiljöarbetet och möjlighet
att förstå och ta ansvar
för kulturmiljön.**

**Ett inkluderande samhälle med
kulturmiljön som gemensam
källa till kunskap,
bildning och upplevelser.**

**En helhetssyn på förvaltningen
av landskapet som innebär att
kulturmiljön tas till vara
i samhällsutvecklingen.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Kulturmiljövården

Höjdpunkter från 2025

Höjdpunkter från kulturmiljöarbetet 2025, med fokus på byggnadsvård, kunskapsspridning och bevarande av kulturarv.
Grafik: Västmanlands läns museum

Byggnadsvårdsåret 50 år

År 2025 uppmärksammades byggnadsvård i Sverige särskilt då det var 50 årsjubileum för det Europeiska byggnadsvårdsåret. Kulturmiljövården (KMV) deltog genom att under året ordna ett antal aktiviteter med byggnadsvårdstema för allmänheten i länet.

På Karlsgatan 2 arrangerades en Kulturkväll då KMV:s byggnadsantikvarier och ett antal hantverkare tog plats på entrétorget för att svara på besökarens frågor, dela ut informationsmaterial och visa olika hantverk inom byggnadsvård. En av KMV:s byggnadsantikvarier höll tillsammans med Västerås stad en guidning i närliggande kvarter på temat fönster under kvällen.

Fönster var även temat på en välbesökt stadsvandring i Arboga stadskärna som leddes av KMV. I Sala arrangerades en byggnadsvårdsdag för första gången på Väsby Kungsgård och KMV deltog för att prata byggnadsvård och sprida information till en stor besöksskara. Under dagen höll KMV och läns museets arkivarie även föredraget *Forska om ditt hus*.

Stadsvandring i Västerås innerstad med temat fönster som genomfördes under läns museets Kulturkväll om byggnadsvård. Foto: Västmanlands läns museum

Utbildning inom kulturmiljö för politiker och tjänstemän

Under 2025 genomfördes en halvdagsutbildning inom kulturmiljö för politiker och tjänstemän i Arboga och Kungsörs kommun.

Under 2025 fortsatte KMV:s arbete med att utbilda och informera länets kommuntjänstemän och politiker gällande kulturmiljöfrågor i samhällsbyggnadsprocesser. Tidigare har ett pilotprojekt genomförts för Fagersta och Norbergs tjänstemän och politiker, och 2025 var det alltså Arboga och Kungsörs tur. Föredraget bestod av en förkortad presentation på cirka 1 timme som följdes av en stadsvandring i centrala Arboga för att på plats titta på praktiska exempel.

KMV har förhoppning om att detta arbete ska fortsätta i ytterligare kommuner framöver, med målet att samtliga kommuner ska få bättre kunskap gällande kulturmiljöfrågor och vad läns museet kan bidra med.

Emma Karp, bebyggelseantikvarie, håller i presentation till politiker och tjänstepersoner i Arboga. Foto: Hanna Hjalmarsson.

Gravvårdsinventeringar

Under 2025 genomförde KMV gravvårdsinventeringar på Säby och Kolbäcks kyrkogårdar för Hallstahammar-Kolbäcks församling. KMV har i ett tidigare uppdrag inventerat de återlämnade gravvårdarna på kyrkogårdarna och nu bestod uppdraget i

Säby kyrkogård, år 2022. Foto: Västmanlands läns museum

att komplettera med inventering av resterande gravvårdar. Det omfattade 148 gravvårdar vid Säby kyrkogård och 578 vid Kolbäcks kyrkogård. De gravvårdar som bedömdes ha högt eller mycket högt kulturhistoriskt värde registrerades med information och värdemotivering i en rapport som levererades till församlingen.

KMV har under 2025 även påbörjat ett uppdrag som innefattar att ta fram en vård- och underhållsplan samt gravvårdsinventering för Hovdestalunds begravningsplats i Västerås, på uppdrag av Västerås kyrkogårdsförvaltning.

Övrig kulturmiljövårds- verksamhet under 2025

Kulturarvsstrategi och samverkan

Som grund för KMV:s arbete finns Regionala kulturplanen, läns museets verksamhetsmål och Regionala Kulturarvsstrategin 2021 – 2026. Kulturarvsstrategin har målen *Kulturarvet används som en resurs för hållbar utveckling i länet, Kulturarvet i länet är tillgängligt och skapar delaktighet* samt *Länets kulturarvsarbete präglas av stärkt samverkan och kompetens*.

KMV:s övergripande arbete består därför i att vara remissinstans till länets kommuners samhällsbyggnadskontor, vara rådgivande i byggnadsvård och övergripande kulturmiljöfrågor, anordna föreläsningar, stadsvandringar och publika aktiviteter samt samverka med olika aktörer i utförandet av uppdrag och större projekt. Samarbetspartners är allmänheten, företag, föreningar, kommuner och länsstyrelsen.

Ungas deltagande i samhällsbyggnadsprocessen

Det treåriga arvsfondsprojektet *Mitt slott ditt slott* är nu avslutat, men KMV fortsätter arbetet med att stärka barn och ungas delaktighet och inflytande inom kulturarvsområdet. Under året har förberedelser gjorts för en lansering av projektets digitala verktygslåda under våren 2026. Parallellt har KMV arbetat med att ta tillvara de erfarenheter som gjorts i projektet och arbeta med hur dessa kan integreras i den fortsatta verksamheten.

Projekt och länsöverskridande samarbete

KMV har bidragit till en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen bland annat genom att vara remissinstans för länets kommuners stadsbyggnadskontor och genom framtagandet av så kallade

kulturmiljöprogram. Läns museet har under året tagit emot 74 remisser från länets kommuners stadsbyggnadskontor och yttrat sig om 36.

Under ett tiotal år har KMV arbetat i projekt i sju av länets kommuner i samverkan med respektive kommun och Länsstyrelsen i Västmanlands län i framtagandet av kulturmiljöprogram. Arbetet omfattar bland annat att delta i projektmöten och planering, leda projektmedarbetare, inventera och värdera bebyggelse, arkivsök samt rapportskrivning. Under året har KMV avslutat projektet Kulturmiljöprogram Köpings distrikt med en restlista. Projektet har pågått sedan 2023 och varit ett samarbetsprojekt mellan läns museet, Köpings kommun och Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Under 2025 har Sala kulturmiljöunderlag och Hallstahammars kulturmiljöunderlag fått en färdig layout och publicerats för allmänheten. Under 2026 planeras Norbergs kulturmiljöprogram och återstående delar av Västerås kulturmiljöunderlag att layoutas.

Under 2023 drevs ett projekt om postmodernism i samverkan med Västerås stad och Länsstyrelsen i Västmanlands län. 2024 intervjuade KMV tre planarkitekter och arkitekter verksamma under postmodernismen. Intervjuernas transkriptioner färdigställdes under 2025

Rådgivning och antikvariskt arbete

KMV har bidragit till människors delaktighet till kulturmiljöarbetet och till att människor får möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön. Det har KMV gjort genom att utarbeta och kommunicera kunskapsunderlag, bidragit till museets publika verksamhet, gett gratis rådgivning till kommuner och privatpersoner, bidragit med material till hemsidan KulturarvVästmanland, genomfört olika spridningsevent samt samarbetat med museets övriga verksamheter. KMV har även samarbetat med olika kulturarvsaktörer i och utanför länet som Nätverket för byggnadsvård i Västmanland, Regionala samrådsgruppen i Västerås stift och

Byggnadsantikvarisk regional krets (BARK). Under året har KMV genomfört 51 rådgivningar varav 20 större rådgivningar med platsbesök och 31 mindre rådgivningar via mail/telefon. KMV har arbetat som antikvarisk sakkunnig i fem uppdrag under 2025: vid en ombyggnad av ett stall till en butikslokal i Sala, renovering av tegeltak på Elimkapellet i Ängelsberg, renovering av tegeltak på Rysstugan vid Kila kyrka, borttagande av kyrkbänkar i Tärna kyrka och tillverkning av utrymningstrappa på Kanslibyggnaden i Hässlöområdet.

Publika aktiviteter och samverkan

Länsmuseet har under 2025 arrangerat och deltagit i ett antal stadsvandringar, föredrag och publika aktiviteter i länets kommuner där KMV har varit guide eller föreläsare. Flertalet har skett i samverkan med andra aktörer.

I samband med Råbydagarna och Västerås arkitekturdagar i maj uppmärksammade KMV stadsdelen Råby i Västerås tillsammans med Västerås konstmuseum genom två stadsvandringar om bebyggelsehistoria och konst. Ytterligare en stadsdel i Västerås, Gideonsberg, gavs ett historiskt fokus genom ett föredrag, efter förfrågan av en bostadsrättsförening. I samband med att Hallstahammars kulturmiljöunderlag blev färdiglayoutad ledde KMV tillsammans med Hallstahammars kommun en stadsvandring i centrumkärnan på temat Gamla och Nya centrum. Andra kommuner där stadsvandringar genomfördes var Sala och Norberg. Båda guidningarna uppmärksammade modernismens bebyggelse och leddes av en byggnadsantikvarie i KMV.

En stadsvandring som visade modernismen i Västerås genomfördes under konferensen Digikult i Västerås och hölls av en byggnadsantikvarie i KMV i samverkan med Västerås stad. Som redan har nämnts arrangerades ett antal aktiviteter med anledning av Byggnadsvårdsåret 50 år. KMV har även nått ut till allmänheten genom att medverka i en VLT-artikel om funkishus i Västerås.

Länsmuseet och projekt PLATSMO

Västmanlands läns museum deltar i PLATSMO, ett forsknings- och utvecklingsprojekt finansierat av FORMAS som utforskar platserns betydelse och hur de formas av sociala, historiska och kulturella processer. Museet bidrar med sin kulturhistoriska expertis och med forskare och samarbetar med Mälardalens Universitet, kommuner och andra aktörer för att lyfta kulturmiljöer och lokal identitet. Genom aktiviteter, dialoger och analyser arbetar museet aktivt för att stärka förståelsen av platser och deras värde i samhällsplaneringen.

Hållbarhetsperspektiv och krisberedskap

Hållbarhet är något som genomsyrar KMV:s hela verksamhet. KMV har bidragit till berättelser om det hållbara samhället genom att ha deltagit på möten och workshops kring politikområdet Gestaltad livsmiljö i ett nätverk med länets kommuner, länsstyrelsen och Region Västmanland. KMV deltog även digitalt på årskonferensen om Gestaltad livsmiljö på ArkDes.

Det aktuella ämnet krishantering har berörts inom KMV genom att ha fortsatt tittat på möjligheten av att ta fram en handlingsplan vid kriser för enheten. Under året har länsmuseet gått in som medlem i organisationen Blue Shield Sweden. Blue Shield Sweden vill verka för att säkerställa att 1954 års Haagkonvention implementeras. Haagkonventionen syftar till att ge skydd för kulturarv som hotas i samband med krig, konflikter och naturkatastrofer.

**Museets samlingar är
samhällets minne. Museet
ska aktivt förvalta sina
samlingar för att kunna
öka insikten om det
förflutna och berika
perspektiven i
samtiden och framtiden.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Samlingar

För att göra Västmanlands läns museum till en levande plats för konst och kultur, behöver museet aktivt arbeta med sina samlingar så att det ska finnas något att visa för nutida och framtida museibesökare.

Höjdpunkter från 2025

Höjdpunkter från arbetet med museets samlingar 2025, med fokus på hållbar förvaltning, stärkt beredskap och samarbete för ny kunskap.
Grafik: Västmanlands läns museum

Hållbar utveckling av samlingsförvaltningen vid Västmanlands läns museum (HUSV)

Under 2024 beviljades medel för projekt HUSV, ett treårigt projekt varav hälften är finansierat av regionens 1:1 medel. Projektet syftar bland annat till att åtgärda problematiken kring Kallmagasinet och tillgodose en säker, stabil och hållbar förvaring av föremålen. Kallmagasinet kräver fortsatt flera åtgärder för att skapa en godtagbar miljö för föremålen, och en arbetsmiljö som inte är hälsovådlig. Föremålsantikvarie 50% tillsattes för projektet i februari 2025 samt föremålsantikvarie tillika projektledare 100% tillsattes i mars 2025. Projektet startade i mars 2025 och ska pågå fram till december 2027.

Under 2025 har projektet etablerats och påbörjats. Föremålsantikvarierna i projektet har arbetat med inventering av föremålen som förvaras i Kallmagasinet. Under 2025 har fokus varit de större föremålen som vagnar, slädar, kakelugnar med flera. Föremålsantikvarierna har arbetat med att sätta sig in i föremålskatalogen och sparat

föremålen via verksamhetsberättelser, fotosamlingen och annat arkivmaterial. Föremålsantikvarierna har arbetat med 13 pallar tegel och sten, bland annat från 1950-talets utgrävningar av Dominikanerklostret i Västerås.

Dessa har inventerats, sorteras och dokumenterats. Inventeringen av detta material bidrar till utökad information i samlingsdatabasen, fotodokumentation och ny kunskap om Dominikanerklostrets arkitektoniska uppbyggnad. Med hjälp av museets tekniker har ett saneringstält byggts i Kallmagasinet för rengörings- och saneringsinsatser av de föremål som förvaras där. Ett arbete för en hållbar och stabil plan för magasinering av de deponerade kyrkliga föremålen är också påbörjad.

Inventeringen av Kallmagasinet förväntas bidra med nya perspektiv, berättelser och synliggöra mer och fler i samlingarna. Projekt HUSV arbetar för att tillgängliggöra museets samlingar för fler och öka kontaktytor och relationer mellan samlingarna och samhället. Genom detta projekt ges museet större möjlighet att lyfta fram underrepresenterade grupper i samlingarna, såsom kvinnor, barn och minoriteter.

Under 2025 ordnades det första av 3 Inspirationsseminarier där filmare och konstnärer bjuds in att ta del av museets rika samling. Det första inspirationsseminariet handlade om Film och bildskatter från ASEA, där arkivarie Ivan Klaesson föreläste i Mimerbiografen på museet, med efterföljande frågestund på plats i Arkivet. Seminariet ordnades tillsammans med Kulturutveckling som i samband med seminariet arrangerade Nätverksträff för konstaktörer i Västmanland och fika.

Under 2025 har föremålsantikvarierna förutom inventering av föremål, också arbetat med det alldeles nödvändiga behovet för ny lokal som ska ersätta Kallmagasinet. Projektet har varit på flertalet visningar för eventuella nya magasin och den processen fortsätter in i 2026.

Ett urval av tegel och stendetaljer, delvis från Dominikanerklostret, som inventerats under projekt HUSV. Foto: Västmanlands läns museum

Arbetet med framtagande av kris och katastrofplan för museets samlingar

Under 2025 har Västmanlands läns museum kunnat fortsätta att stärka sin beredskap för att skydda och restvärdesrädda samlingarna vid kris och höjd beredskap. Arbetet har letts av föremålsantikvarie i samverkan med säkerhetsansvarig vid Kulturservice och har

involverat stora delar av verksamheten.

Under året har personal deltagit i Riksantikvarieämbetets studiecirkel om katastrofplaner, läns museerna samarbetsråds mötesplats för skydd av kulturarv samt en nationell konferens om museer och beredskap på Värmlands museum. Deltagandet har bidragit med ny kunskap och erfarenhetsutbyte som är viktigt i arbetet med att färdigställa museets kris och katastrofplan.

En central del under 2025 har varit genomförandet av en riskanalys för de

utställda föremålen. En arbetsgrupp med antikvarier och tekniker har arbetat igenom Riksantikvarieämbetets riskanalysverktyg utifrån de nio nedbrytningsfaktorerna som påverkar kulturhistoriska samlingar. Resultatet ger en grund för långsiktigt förebyggande arbetet och för att säkerställa att museet kan skydda det kulturarv vi förvaltar. Museet har även kompletterat sin utrustning för praktisk restvärdesräddning med material anpassat för olika typer av händelser.

Museets beredskap har satts på prov vid tre incidenter under året, samtliga kopplade till vattenläckor. Tack vare snabba insatser och effektiv intern kommunikation kunde riskerna avvägras utan att samlingarna skadades. Efter varje händelse har museet genomfört avstämningar där personalen tillsammans har analyserat förloppet, fångat upp lärdomar och identifierat förbättringsmöjligheter. Detta arbetssätt har stärkt organisationens förmåga att hantera liknande situationer framöver. Ett konkret resultat är att museets rutiner och tekniska resurser för att hantera vattenläckor har förbättrats och framgångsrikt prövats i skarpt läge.

Hyllor i ett av museets magasin täckta med skyddande plast vid en vattenläcka. Material från museets katastrofvagnar används för att snabbt säkra samlingarna. Foto: Västmanlands läns museum.

Museet som plattform för samproducerad kunskap

Under Sveriges museers Vårmöte 2025 i Jönköping, med temat *”Säkra källor? Från kunskap till förtroende”*, presenterade föremålsantikvarie Ida Andersson och länsmuseumschef Jennie Schaeffer en programpunkt som lyfte museets arbete med att stärka kunskapsuppbyggnaden kring arkeologiskt material. I föredraget belystes projektet *WOOF* (2021–2022), genomfört i samarbete med Stockholms universitet, där museet arbetade för att göra sitt osteologiska material från utvalda gravfält mer tillgängligt och undersöka materialets forskningspotential. Även projektet *Gömda och glömda gravmaterial* (2024–2025) presenterades — ett arbete som sammanställde och tillgängliggjorde material från äldre utgrävningar.

Båda projekten utgick från målsättningen att stärka museets roll som en plattform där studenter och forskare kan integreras i museets kunskapsutveckling. Genom samskapande av underlag som möjliggör framtida forskning och förmedling ville museet utveckla strukturer för långsiktig kunskapsuppbyggnad utifrån dagens krav och museets förutsättningar.

Under presentationen diskuterades både utmaningar och resultat, och museet lyfte hur samarbeten med universitet kan skapa relevans för besökare och användare – även när resurserna är begränsade och konkurrensen om uppmärksamhet är stor. Föredraget visade hur sådana samarbeten kan bidra till samproduktion av kunskap på både forsknings- och utbildningsnivå.

Genom att tillgängliggöra äldre arkeologiskt material och belysa dess forskningspotential i samverkan med expertis som museet saknar internt, adresserade projekten ett växande behov av tillförlitliga källor i en tid präglad av desinformation. Museet presenterade konkreta projektupplägg och visade hur VLM, genom projektform och extern finansiering, arbetat för att öka tillgängligheten till samlingarna och möjliggöra ny kunskapsuppbyggnad.

Föremålsantikvarie Ida Andersson och länsmuseumschef Jennie Schaeffer presenterar museets arbete med att tillgängliggöra samlingar och skapa ny kunskap i samarbete med universitet, under Sveriges museers Värmöte 2025. Foto: Västmanlands läns museum

Övrig samlings- verksamhet under 2025

Samlingsförvaltning

Museets samlingar är samhällets minne. Museet ska aktivt förvalta sina samlingar för att kunna öka insikten om det förflutna och berika perspektiven i samtiden och framtiden. Föremålsantikvarierna har prioriterat att fortsätta arbetet med uppordning och dokumentation av samlingarna både i magasin och i samlingsförvaltningssystemet Primus.

Under 2025 har de personella resurserna vid samlingarna förändrats över året med anledning av sjukskrivning av en föremålsantikvarie samt förändrad arbetssituation pga. forskarutbildning på 50 % för en föremålsantikvarie (delvis finansierad av Centrum för Forskning, Innovation och Utbildning vid Region Västmanland).

Under 2025 arbetar en föremålsantikvarie 50 % med de kulturhistoriska samlingarna och 50 % med projekt HUSV och en föremålsantikvarie 50 % med de arkeologiska samlingarna och därtill en föremålsantikvarie som projektledare för projekt HUSV 100 %. Det löpande arbetet har därmed trappats ned och omprioriterats efter behov. Föremålshantering sker kontinuerligt och löpande under hela året i olika avseenden. Arbetet innebär bland annat ompackning, flyttning, rensning, frysning, rengöring, utredning, och komplettering av dokumentation av individuella föremål eller delar av samlingen. Många gånger väcks frågetecken kring föremål på olika sätt då de hanteras, frågorna utreds i den mån det finns möjlighet för att inte skapa förvirring i framtiden. Varje gång ett föremål får rätt info, rätt placering och görs synlig i databasen är en vinst.

Löpande över hela året har rensning, städning och organisering i samlingsförvaltningsdatabasen Primus gjorts. Redigering av befintliga poster har gjorts i samband med att felaktigheter/otydligheter upptäckts. Tilläggsregistrering och webpublicering av redan befintliga poster har utförts.

Föremålsantikvarie för de kulturhistoriska samlingarna har tillsammans med Vallby friluftsmuseum påbörjat ett arbete för att migrera föremålsposter gällande föremål som idag finns på Vallby.

Årets inköp till föremålssamlingen har fokuserat på varor relaterade till arbetet med förbättrad bevaring/förvaring samt förebyggande konservering.

Föremålsantikvarierna har medverkat vid relevanta branschmöten, seminarier och workshops som hållits under året när

verksamheten tillåtit, exempelvis Samlingsforum både digitala samtal och konferensen i Göteborg och FOMU-seminarier. Med Dalarnas museum som värd pågår även ett diskussionsforum för arbete i arkeologiska samlingar vilken föremålsantikvarie deltar i. Föremålsantikvarie har även deltagit i en Nätverksträff för fyndmottagande museer anordnat av Historiska museet, en konferens gällande Swedigarch och en för Nordic network of human remains in collections. Därutöver har föremålsantikvarie även deltagit i nätverk för kris- och katastrof.

Föremål i utställningarna

Med anledning av förändrad arbetsstyrka inom föremålssamlingar har översyner i utställningarna pausats under 2025. Föremålsantikvarier har dock medverkat i omgestalningsarbetet av "Kyrkorummet" i Medeltidsutställningen där bland annat en deponerad kyrklig inventarie avlägsnades från utställningarna och återtog för deponering i föremålsmagasin. Tillsammans med museitekniker har även flytt och vård av en utställd släde genomförts för att förbättra förhållandet för föremålet.

Arkeologiska samlingen

Ett löpande arbete i Primus gällande uppdaterad information och fotografering av tidigare registrerade fynd har utförts i mindre omfattning. Ett antal nyregistreringar av arkeologiska föremål har manuellt skapats. Föremål har ompackats och omplacerats i det arkeologiska magasinet. Klimatövervakning sker regelbundet (två gånger per år) i benrummet i Stadshuset där den gemensamma policyn fortfarande inte är fastställd.

I mars år 2025 avslutades projektet Gömda och glömda gravmaterial i Västmanlands läns museums samlingar som finansierades av Riksantikvarieämbetet via Länsstyrelsen Västmanlands län.

Hela fyndmaterialet och det arkivmaterial som lokaliserats från 5 äldre arkeologiska

undersökningar - Åsby (Munktorp), Åsta (Björskog), Norsa (Köping), Säby (Borgby) och Äs (Romfartuna) - sammanställts, ompackats, omregistrerats och tillgängliggjorts.

12 nya fyndfördelningsbeslut om fynd från undersökningar i länet har inkommit under året. Fyndmaterialet från fem undersökningar har lämnats in under året. Ett fortsatt arbete pågår med fyndfördelningsbeslut och status på fyndinlämningar i Primus. Ett massutskick till verksamma arkeologifirmor som har icke-inlämnat fyndmaterial hos sig gjordes under hösten 2025 för att framgent skapa en bättre överblick i magasin. Under 2026 kommer troligen ett flertal fyndinlämningar ske med anledning av detta.

Gåvoerbjudanden

Den framtagna Förvärvspolicyn löper till 2026. Under året har 24 nya gåvoerbjudanden hanterats. Flera av dem uppfyllde inte kriterierna i förvärvspolicyn, men 6 nya förvärv har gjorts till de kulturhistoriska samlingarna. Däribland en uppsättning med sjömansdräkter burna av barnen på Geddeholms herrgård, en galge från Elkans Herrekipering i Sala och en stereo samt cykel från 1980.

Sjömansdräkt för mindre barn, burna av barnen Lewenhaupt på Geddeholm herrgård. Foto Västmanlands läns museum.

Alla nya tillskott till samlingarna uppfyller Västmanlands läns museums förvärvspolicy att komplettera och utveckla museets samlingar med underrepresenterade berättelser om bland annat barnens och minoritetsgruppers historia i Västmanland. Varje föremål kan i sig berätta om ett större perspektiv som ger oss möjlighet att få en djupare förståelse för vår dåtid och nutid.

Lån och depositioner

Vid utlån av föremål från museets samlingar arbetar föremålsantikvarierna med utredning, registrering, rengöring, digitalisering, framtagande av avtal, transport, installering, uppföljning under hela utlåneperioden, samt återtagande och återplacering av föremål i magasin.

Under 2025 har VLM haft ett antal aktiva lån som förnyats däribland flera av de kyrkliga inventarierna som är deponerade vid WestmannaArvet. I HUSV-projektet ingår arbete med att fortsatt utreda en hållbar lösning för de kyrkliga inventarierna som finns deponerade vid länsmuseum. Av 13 kyrkor med befintliga depositionsärenden kvarstår fortfarande 3 avtal att förnyas, dock har dialog påbörjats för att avsluta deposition för mindre kyrkliga inventarier. Utlån till Medicinhistoriska sällskapet och utlån vid Västerås slott (Länsstyrelsen samt Statens Fastighetsverk) förlängdes.

Utlånet till Arkeologerna av 1960-talets undersökningar längs E18 avslutades och även ett långtidslån av en kristallkrona som varit uppsatt i Scheelesalen i Köping sedan 1980-talet.

Magasin och samlingarnas säkerhet

Manuell översyn av klimatanläggningen krävdes fortsatt under större delen av året då klimatanläggningen periodvis stänger ned. Våren 2024 påbörjades ett arbete via Hallstahammars kommun för att byta ut styrsystemet för klimatanläggningen som ska underlätta avläsningen för klimatet. Till sommaren 2025 började systemet att fungera men däremot var det problem med att få till klimatloggar och historik i nya systemet. Innan jul 2025 fungerade det godtagbart.

Möten mellan personal vid WestmannaArvet och enheten Kulturservice gällande rutiner kring magasin/säkerhet/fastighet sker regelbundet. Under 2025 har en larmrevision av föremålsmagasinen på WestmannaArvet genomförts. Revisionen innebar ett samarbete mellan museitekniker och föremålsantikvarier för att göra det möjligt för teknikerna att komma åt larmtekniken. I och med revisionen har åtgärder på larmet gjorts och samlingarnas säkerhet ökat.

I HUSV-projektet som påbörjades 2025 arbetar vi inriktat med samlingarnas säkerhet i det utpekade Kallmagasinet för att tillgodose en säker, stabil och hållbar förvaring av föremålen. Kallmagasinet och föremålen som förvaras där är i behov av flera insatser för att skapa en godtagbar miljö för föremålen, och en arbetsmiljö som inte är hälsovådlig.

Arbetet med katastrofplan för samlingarna har fortsatt under 2025. Vikarierande föremålsantikvarie vid länsmuseum har i uppdrag att påbörja en plan för framtagande av katastrofplan. Under 2025 genomfördes en riskanalys för de föremål som står utställda i museets basutställningar. Riskanalysen kommer fungera som utgångspunkt i planen för att höja säkerheten och minimera risker som kan skada museets samling. Även inköp och uppdatering av material för skydd av museiföremål vid incidenter har gjorts under året. Exempelvis har materialet kommit att användas vid en vattenläcka och visade sig vara mycket bra lämpat för restvärdesräddning i museisamlingar.

Skadedjurskontroll samt felanmälningar rörande både klimat, larm och fastighet samt att ta emot externa parter som arbetat i och med fastigheten har ingått i främst enheten Kulturservices arbete, men allmän översyn och viss kontakt/mottagande gör museets föremålsantikvarier.

I flera magasin har ett ökat antal långspröad silverfisk noterats och särskilt i magasin 104/106, där har även en översyn av ytskikt och lokalen gjorts där äldre översynsbilder i jämförelse med nya visar en försämring gällande fukt och putsläpp.

Under 2025 skedde en vattenläcka i rekvisitaförrådet samt magasin 110 på grund av ett brustet dagvattenrör i anslutande lokal. Detta ledde till ett arbete i rekvisitaförrådet där garderober behövde tömmas och flyttas, och ett äldre mögelangrepp upptäcktes. I magasin 110 skadades golvet, och golvet i kompaktsystemet var tvunget att brytas upp för att kunna torka ur. Tack vare snabba åtgärder och handling skadades inga föremål till följd av vattenläckan.

Publiceringar, förfrågningar och besök

Föremålsposter har publicerats med bild på DigitaltMuseum. Det är både kulturhistoriska och arkeologiska föremål, som nu är sökbara med uppdaterad relevant information för allmänheten. Exempelvis firade Norbergs Bergslags Hemslöjdsförening 110 år 2025. Föreningen har tidigare överlåtit en stor samling textilier till Västmanlands läns museum. Inför jubileumsfirandet gjorde föreningen ett urval av föremål som museets föremålsantikvarie fotograferade och digitaliserade till ett bildspel som användes vid firandet. 46 föremål fotograferades i detalj och fick i samband med fotografering vård och uppdaterad information.

Norbergsduken. Bordsduk vävt med sälldräll i hellinne i färgerna vitt, grönt, gult, rött svart och rosa. Tillverkad av Elin Jansson 1930, Kallmorberget, Norberg. Foto: Västmanlands läns museum

Föremålsantikvarie har bidragit med bilder och information till tidskriften Spaning. Och föremålsantikvarie har även bidragit med en

artikel tillsammans med Jennie Schaeffer till den populärvetenskapliga skriften Möten, människor och minnen gällande det arkeologiska E18-projektet som gavs ut hösten 2025.

Föremålsantikvarie presenterade projekten WOOF och Gömda och glömda gravmaterial vid Värmötet i Jönköping tillsammans med läns museichef, och även för representanter från juryn till Årets museum som VLM var nominerad till. Därtill hölls en presentation och visning av arkeologiska magasinet för hembygdsförbundets Fornfaddrar. Dessutom hölls en presentation vid årliga Arkeologidagen på Karlsgatan rörande projektet Gömda och glömda som hade avslutats, samt om kommande avhandlingsarbete som rör Västmanlands järnålder.

Deltagare tar del av museets fotosamling under ett inspirationsseminarium inom projekt HUSV. Foto Västmanlands läns museum.

Inspirationseminarium – Projekt HUSV

Projekt HUSV har också som syfte att öka tillgängligheten av samlingarna för filmare, konstnärer och intresserad allmänhet. Därför ska projektet anordna 3 stycken Inspirationseminarier under projekttiden. Det första seminariet ägde rum 26 november 2025 och ordnades tillsammans med Kulturutveckling och Arkivet. 16 stycken deltagare lyssnade på en föreläsning om Film- och bildskatter från ASEA med arkivarie Ivan Klaesson. Efteråt hölls en frågestund i arkivet.

Arkiv och Bibliotek

Höjdpunkter från 2025

Höjdpunkter från arbetet med digitalisering och tillgängliggörande av museets fotografiska samlingar under året.
Grafik: Västmanlands läns museum.

Oregistrerade fotografier blir synliga

Digitalisering av arkivets fotografier som saknar negativ i E-serien har under året passerat 10 000. Bilderna som är fysiskt arkiverade efter platser, ämnen eller i personarkiv, blir med detta löpande arbete sökbara på [Digitaltmuseum.se](https://digitaltmuseum.se).

Ett exempel på hur tidigare oregistrerade fotografier blir tillgängliga på en nationell och internationell arena.

Västerlövsta kyrka under 1860-talet. Foto: Okänd.

Digitala bildflödet växer

Satsningen på att arbeta mer strukturerat med registrering och publicering av fotografiskt material har under året intensifierats, vilket har lett till en tydlig ökning av antalet bilder som kunnat tillgängliggöras. Jämfört med föregående år ökade antalet publicerade fotografier med 21,5 %, och sett över en längre period är utvecklingen än mer påtaglig, sedan 2023 har antalet publicerade fotografier mer än tredubblats. Det fördjupade registreringsarbetet lägger en stabil grund för att även kommande år kunna tillgängliggöra en växande del av det västmanländska bildarvet.

Ny skanner - nya möjligheter

I slutet av året har museet investerat i en storformatsskanner som möjliggör digitalisering av material som tidigare varit tekniskt utmanande att hantera. Bland det material som nu väntar på att föras ut i ljuset finns bland annat betydelsefulla arkitekt- och trädgårdsritningar, med ritningar över miljonprogramsområden, privatbostäder, industrier och offentliga byggnader och platser.

Ett rikt material skapat av arkitekter som Paulli Harder, Horn & Sundling, Alnefelt & Tollbom och Ingmar Blomqvist. Skannern innebär ett viktigt steg mot att göra ännu fler av museets variationsrika arkivhandlingar tillgängliga för en bredare publik.

Brand vid träindustri i Tomteboområdet, Hallstahammar. Ur Gustaf Åhmans samling.

Övrig verksamhet inom Arkiv och Bibliotek under 2025

Från allmänheten har museet fått 222 frågor via e-post eller telefon där museet letat fram specifika uppgifter ur arkivet, eller berättat vad museet har för material som kan besvara frågan. Personal på museet har kommit till eller kontaktat arkivet vid 194 tillfällen för att få fram uppgifter till bland annat sociala medier, utställningar, projekt, publikationer, byggnadsinventeringar och rådgivningar i byggnadsvård.

Till arkivet har det kommit 122 besökare som arkivet vid 105 tillfällen har hjälpt genom att plocka fram arkivhandlingar eller böcker så att de har fått svar på sina frågor.

Besök och frågor har förutom från privatpersoner även kommit från kommuner, länsstyrelsen, föreningar, företag, fastighetsägare och museer.

Framplockade arkivhandlingar, eller uppgifter ur dessa, har besökarna använt i bland annat böcker, tidningsartiklar, vetenskapliga rapporter, uppsatser, släktforskning, TV-produktioner, teaterpjäser, utställningar, bygglovsärenden, för renoveringar av byggnader och som tavlor.

Arkivet medverkade tillsammans med tre andra arkiv på mässan Släktforskardagarna och deltog med en skärmutställning på Arkivens dag, med temat *Natur och friluftsliv* som ägde rum på Västerås stadsarkiv. Arkivet hade öppet hus på Kulturnatten och tog emot 106 besökare.

Två föredrag om *Forska om ditt hus* har hållits av en arkivarie och byggnadsantikvarie, i Västerås och Sala.

En arkivarie har hållit ett föredrag om *Aseas bild- och filmarkiv* på HUSV-projektets första inspirationseminarium. En arkivarie har varit värd för två föredrag inom programverksamheten.

Vård- och ordningsarbete

Arkivet har valt, klippt ur och kopierat pressklipp från länets dagstidningar, som har sorterats in i Pressklippssarkivet. Arbetet med att kopiera

gamla gulnade pressklipp har fortsatt. Arkivet har sorterat och arkivlagt beslut och andra handlingar för kännedom från olika myndigheter i det Topografiska arkivet. Genomgångna volymer för Västerås har även förtecknats i Visual Arkiv. För samtliga genomgångna volymer har oregistrerade fotografier skannats, fått nummer i E-serien och metadata, för att sedan registreras, och läggas in post för post, i Primus, och även om upphovsrätten så tillåter publiceras på Digitaltmuseum.

Ett vårdarbete har gjorts av glasplåtar, negativ och handlingar som arkivet fått som gåvor.

Ett arbete med omflyttningar i arkivet för att få bättre struktur och frigöra hyllplats pågår.

En inventering av fotosamlingen, där aktuella register uppdateras för att skapa ny ordning i fotoarkivet har under året påbörjats. Ett antal sökregister över både analoga och digitala arkivhandlingar har upprättats, och det arbetet fortsätter. Tre praktikanter har arbetstränat på deltid i arkivet. Arkivarien har varit arbetsledare för praktikanterna.

Hantering och vård av glasplåtnegativ i museets samlingar.
Foto: Västmanlands läns museum.

Digitalisering

Arkivets digitaliseringsarbete bedrivs av personal vars uppdrag är att vårda, bearbeta och digitalisera material ur museets samlingar. Mycket av det digitaliserade materialet görs främst tillgängligt via Digitaltmuseum.se, men används också genom museets egna kanaler, i program och utställningar samt i bildbeställningar, artiklar och inslag i tv och radio.

Under året har särskilt fokus lagts på att registrera och ordna museets fotosamling, för att göra det bättre sökbart och så att en större del av samlingen kan tillgängliggöras. För delar av digitaliseringsverksamheten har det därför prioriterats att bearbeta analogt och digitalt fotografiskt material genom att ordna, komplettera och skanna om äldre material till bättre upplösning, för att underlätta fortsatt registrering och publicering.

Efter att skanningen av de 17 000 negativerna i Kolbäcksfotografen Gustaf Åhmans samling slutfördes förra året, har arbetet under innevarande år fortsatt med att registrera materialet och göra det tillgängligt. Fotografier i det Topografiska arkivet har digitaliserats löpande, och utöver det har 742 fotografier skannats som bildbeställningar från besökare, bland andra ABB och personal. Under året har ca 400 inlånade fotografier från privatpersoner digitaliserats, som delvis har använts i en artikel på läns museets hemsida om judiskt liv i Västmanland.

Därutöver har personalen arbetat med att vårda och skanna olika delar av fotosamlingens serier, såsom glasnegativ, bladnegativ, diabilder och nitratnegativ. Arbetet har omfattat allt från porträtt, föremål och miljöer till skänkta familjealbum och dokumentation av arkeologiska utgrävningar. Även delar av Västeråsfotografen Ernst Bloms tidigare oskannade fotografier har digitaliserats.

Totalt registrerades över 8 000 fotografier, vilket tillsammans med tidigare bearbetat material resulterade i att mer än 11 000 fotografier kunde

tillgängliggöras för allmänheten genom olika medier.

Ett antal trycksaker, bla annat om byar och bebyggelse i Norberg har digitaliserats. Digitalisering av analoga 8 mm filmer i några filmarkiv från amatörfilmare har påbörjats. Arkivförteckningsprogrammet Visual Arkiv har använts för registrering av arkivhandlingar, främst uppgifter om innehållet i det Topografiska arkivet, både äldre och nytt arkivmaterial. Diarieförda ärenden och rapporter av olika slag har registrerats i Visual arkiv. Delar av Pressklipparkivet har ordnats och förtecknats i Visual Arkiv. Detta för att handlingarna lättare ska vara sökbara i arkivet vid förfrågningar.

Länsmuseet är anslutet till K-Samsök. Detta gör att de av museets foto- och föremålsposter som är publicerade på Digitaltmuseum även blir sökbara och tillgängliga via söktjänsterna Kringla och Europeana.

Gåvor

Arkivet har tagit emot och dokumenterat 32 gåvor från privatpersoner, bland annat med diabilder från Västerås, och 9 person- och släktarkiv med fotografier, negativ, brev, dagböcker, pressklipp och gårdshandlingar. Även ett fotoalbum, och några hundra glasplåtar från fotografen Oscar Eilert i Strömsholm.

Dessutom har Kolbäckes hembygdsförenings digitala bildarkiv, med uppgifter om bilderna, och där många digitaliserade bilder av fotografen Gustaf Åhman ingår tagits emot. Dessutom har ett antal äldre gåvor i form av personarkiv gått igenom, ordnats och lagts i arkivkartonger.

Bibliotek

Arkiv och bibliotek har köpt in 63 nyutkomna böcker, tagit emot bytesexemplar av årsböcker, friexemplar och tidskrifter som museet

prenumererar på. Totalt har 62 böcker presenterats för alla medarbetare i två "Boknytt". Nyinköpta och nyinkomna böcker har registrerats i Libris.

Ett antal äldre böcker har tagits emot som gåvor till biblioteket, och en viss bokvård av äldre böcker har utförts.

Samverkan inom Kultur och ideell sektor

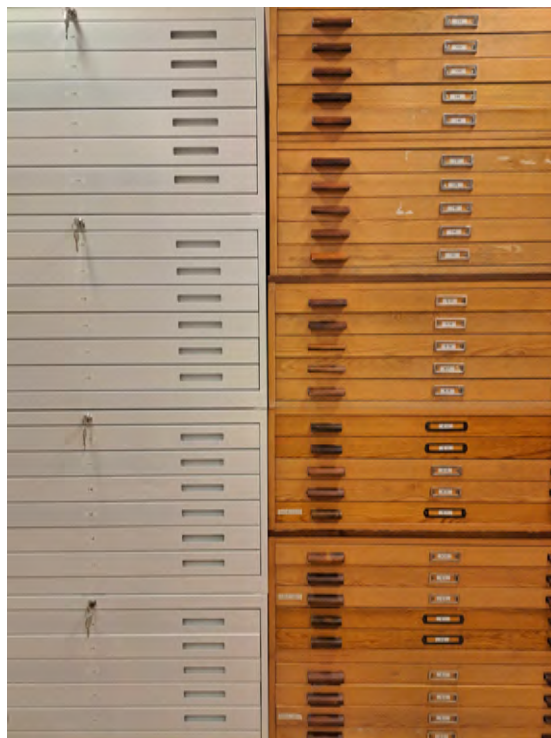
Under Byggnadsvårdsdagen på Väsby kungsgård i Sala deltog en arkivarie tillsammans med Kulturmiljövården. Samverkan med andra delar inom läns museet sker löpande i olika sammanhang, och under året har ett fördjupat samarbete i olika frågor tillsammans med föremålsantikvarierna påbörjats.

HUSV-projektet har fått stöd av en arkivarie, som även deltog i deras inspirationsseminarium. Ett antal rapporter och texter har korrekturlästs för att stötta andra verksamheter inom läns museet. En medarbetare i arkivet har under året deltagit som redaktör i arbetet med tidskriften Spaning samt som redaktör för Kulturarv Västmanland.

Nätverk inom arkiv, museum och bibliotek (ABM)

Arkivarierna har deltagit i tre möten med nätverket ABM Västerås och arbetsmöten för Arkivens dag och Släktforskar dagarna. Arkivarierna är med i nätverket Arkivnätverk Västmanland, och Nätverket bildarkiv- och samlingar i Sverige (Näbbs) och har inom det senare deltagit i digitala seminarier. Västmanlands läns museum är med i nätverket för Bergslagsarkiv samt Mabbas.

En arkivarie har varit läns museets kontaktperson gentemot ABB vad gäller Aseas foto- och filmarkiv. En arkivarie har varit kontaktperson för KulturIT, och deltagit i olika produkt- och nätverksmöten rörande Primus. Medarbetare i arkivet har deltagit i olika föredrag, digitala seminarier och utbildningar.

Arkivmaterial med fotografier och ritningar från ombyggnaden av Västerås rådhus till konstmuseum samt ritningsskåp i museets arkiv där kartor och handlingar förvaras. Foto: Västmanlands läns museum.

Karlsgatan 2 är ett gemensamt kulturhus i Västerås för Västmanlands läns museum, Västerås konstmuseum och regionens kulturutvecklare inom barn och unga, bibliotek, bild och form, film, litteratur och läsfrämjande verksamhet. Samarbeten mellan verksamheterna bidrar till att uppfylla den gemensamma visionen om att Karlsgatan 2 är en levande mötesplats för kulturarv, konst och kultur, attraktiv och tillgänglig för alla.

Kulturservice

Enheten Kulturservice har haft totalt 12 fast anställda och 5 timanställda medarbetare inom områdena besöksservice, fastighet/säkerhet, museiteknik, kommunikation, koordinator, vaktmästeri samt projektet Kulturarv Västmanland där samtliga verksamhetsdelar utfört konkreta driftuppgifter kopplat till läns museet men även medverkat i olika samverkansområden kopplat till utveckling, arrangemang och aktiviteter.

Flertalet är de tillfälliga utställningar där Kulturservice medarbetare varit involverade, kopplat till byggnation, kommunikation och besöksservice. Läns museets basutställningar, med underhåll och uppdateringar, är också en del i det dagliga arbetet.

I gruppen för museiteknik, vaktmästeri och fastighet/säkerhet har det under året skett nyrekrytering och rotation i tjänster. Vi har stärkt upp och fått in kompetenser som kompletterar. Gruppen formerar nu en stark bas för att kunna ge så bra service till Läns museet som möjligt. Besöksservice har arbetat med att tydliggöra sina roller och också hitta rutiner för den interna kommunikationen. Rollerna syns i administration, teknisk assistans och i butiksarbetet.

En nyrekrytering har gjorts av en museikoordinator med ansvar för Karlsgatan butik och arbetet med att se över sortiment, belysa det lokala och museets samlingar är igångsatt.

I den interna kommunikationen finns ett forum varje vecka för alla museets medarbetare att komma till Besöksservice för att dela information och diskutera aktuella frågor.

Karlsgatan Kafé blickar framåt under kommande år med en ny restauratör då den tidigare under året valde att inte fortsätta avtalet.

Ombyggnationen av entrétorg och kafé gick in på två där vissa möbler byttes ut och i samarbete med Västerås konstmuseum och Region Västmanland har konstverk börjat få ta plats på entrétorget. Teknik har också börjat ses över och uppdateras i Hörsal och andra allmänna utrymmen.

Återkommande arrangemang där Kulturservice och Läns museet samarbetar är bland annat Kulturnatten och Jul på Karlsgatan 2. Därtill återfinns programpunkter så som föreläsningar, möten och vernissager. Entrétorget inrymmer den första onsdagen varje månad *Människor Möten Musik*, med tätt samarbete med Kulturservice. Arrangemanget är ofta mer än fullsatt och har blivit en etablerad företeelse i staden.

Kommunikation

Spaning

Sedan år 2002 ger Västmanlands läns museum och Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening ut minst ett nummer av tidskriften Spaning varje år. Spaning är en tidskrift om kulturarvet i Västmanland, som det såg ut igår och som det ser ut idag.

Spaning vill vara till hjälp och inspiration för alla som på något sätt arbetar med att göra kulturarvet tillgänglig, känt och levande i Västmanland, samtidigt som den bjuder på kunskap, inspiration och tips till alla dem som intresserar sig för kulturarvet till vardags.

Ansvarig redaktör är hembygdskonsulenten som enligt avtal har 25% i sin tjänst för arbete som är av gemensamt intresse för läns museet

och hembygdsförbundet. Idag går den tiden i huvudsak till redaktionellt arbete med Spaning och årsbok. I redaktionen för Spaning ingår också läns museichefen samt ytterligare representanter från läns museet och hembygdsförbundet.

2025 års Spaning hade tema Sport och lek.

Numret kom ut i april och distribuerades till olika vårdcentraler och besöksmål i länet samt skickades till förbundets medlemmar och andra prenumeranter. Spaning är gratis och väldigt uppskattad av läsarna.

I numret för 2025 utforskas olika aspekter av sport och lek, med artiklar som spänner från forntida spel och brottning i länets bruksorter, till dagens e-sport och paralympisk idrott. Under hösten påbörjades arbetet med Spaning för 2026 som kommer att ha tema Hållbarhet och återbruk.

Publikationen Spaning med tema sport och lek. Foto: Västmanlands läns museum.

Museibesöken 2025 och digitala nyckeltal

Västmanlands läns museum

Kanaler	Digitala nyckeltal
Totalt antal besök på museets webbplats 2025 (sessioner, ej unika besökare)	113 588
Totalt antal besök på museets webbplats 2024 (sessioner, ej unika besökare)	93 133
Totalt antal besök på museets webbplats 2023 (sessioner, ej unika besökare)	88 462
Facebook (Visningar) 2025	1 326 508
Facebook (Interaktion) 2025	16 092
Facebook (Antal följare) 2025	4 758
Instagram (Räckvidd) 2025	166 740
Instagram (Antal följare) 2025	2 697
TikTok (Räckvidd) 2025	139 000
TikTok (Antal följare) 2025	2 696
YouTube (Views) 2025	12 246
YouTube (Antal följare) 2025	140
App (Antal nedladdningar) 2025	216

Västmanlands läns museum - DigitaltMuseum

Kanaler	Digitala nyckeltal
DigitaltMuseum (unika visningar)	177 336
Kringla (antal sessioner)	270

Under 2025 hade Digitalt Museum totalt 177 336 unika sidvisningar, vilket visar på ett fortsatt starkt intresse för vår digitala samling. Förutom Sverige kom besöken främst från USA, Norge och Finland, vilket understryker vår ökande internationella räckvidd. Besökarna har tagit del av vårt kulturarv genom en mångfald av objekt, bilder och berättelser, vilket stärker vår roll som en tillgänglig och inspirerande kunskapskälla. Den höga trafiken speglar både ett ökat engagemang och en växande efterfrågan på digitalt tillgängligt kulturarv.

Karlskatan 2

Kanaler	Digitala nyckeltal
Totalt antal besök på museets webbplats 2025 (sessioner, ej unika besökare)	36 087
Totalt antal besök på museets webbplats 2024 (sessioner, ej unika besökare)	27 467
Totalt antal besök på museets webbplats 2023 (sessioner, ej unika besökare)	16 810

Ekomuseum Bergslagen

Ekomuseum Bergslagen är ett nätverk av nästan 70 olika platser att besöka, alla på temat industrihistoria. Det handlar om ett 20 mil långt område från Grangärde Finnmark i Dalarna till Mälardalen i Västmanland. De flesta besöksmålen är autentiska och finns på samma plats i landskapet som när de en gång var i bruk. Platserna berättar idag om liv och arbete, teknik och bergsbruk i Bergslagen förr. Det är själva grundtanken med begreppet EKOmuseum. Ordet eko härstammar från det grekiska ordet "oikos" som betyder hushåll, eller helhet.

I Ekomuseum Bergslagen kan du uppleva både stora och små historiska miljöer, allt från världsarvet Engelsbergs bruk och Strömsholms slott. Du kan välja att gå med på guidade visningar eller gå själv, exempelvis på vandringsleden i Finnmarken. Här finns också hyttplatser och besöksgruvor, hembygdsgårdar och museer, bergsmansgårdar, smedjor och brukspatronernas herrgårdar med mat och logi, och mycket mer. I Ekomuseum Bergslagens stora nätverk ingår

ideella föreningar och privata entreprenörer som både äger och driver många av besöksmålen. År 1990 bildades en stiftelse i syfte att i samverkan belysa Bergslagens historia och att utveckla ett nätverk av attraktiva besöksmål.

Stiftarna är kommunerna Ludvika och Smedjebacken i Dalarna, Fagersta, Norberg, Skinnskatteberg, Surahammar och Hallstahammar i Västmanland samt läns museerna i Dalarna och Västmanland. Stiftelsens verksamhetschef från och med januari 2019 är Malin Andersson.

Som stiftare har Västmanlands läns museum ett ansvar i Ekomuseum och läns museichef Jennie Schaeffer har deltagit i styrelse-, och ledningsgruppsarbetet under året. Hennes ersättare i styrelsen har varit antikvarie Anna Blom Allalouf.

Ekomuseum Bergslagens logotyp.

Kulturarv Västmanland

Under året har Kulturarv Västmanland fortsatt att utvecklas både innehållsmässigt och tekniskt. Plattformen har fyllts på med nytt material, nya samarbeten har etablerats och vi har tagit viktiga steg för att göra länets kulturarv mer tillgängligt för fler.

Fördjupat samarbete med kommunerna

Under 2025 har en ny skriftlig överenskommelse tecknats med samtliga kommuner i Västmanland. Överenskommelsen sträcker sig till 2030 och tydliggör parternas gemensamma åtaganden och mål. Detta ger verksamheten en stabil grund för fortsatt långsiktig utveckling.

Teknisk utveckling och ökad tillgänglighet

Under 2025 har vi genomfört en större teknisk uppgradering där samtliga filmer flyttats till ett nytt system. Den nya lösningen gör det möjligt att texta arkivfilmer direkt i verktyget, vilket förbättrar tillgängligheten och skapar nya möjligheter för målgrupper med olika behov. Vi har även påbörjat en utveckling av en ny ljudvandring Strövtåg i Västmanland. Ljudvandringen är primärt ljudbaserad men erbjuder också möjlighet att fördjupa upplevelsen med bilder, filmer, texter och länkar till ytterligare material. Lansering beräknas ske i mars 2026.

Produktion och samarbeten

Ett samarbete med Film Västmanland och regionens hållbarhetsenhet, som startade 2024, har genomförts även under 2025. Inom satsningen har vi erbjudit ekonomiskt stöd och handledning till filmskapare som vill producera dokumentärfilmer om minoriteter med koppling till länet. Filmerna kommer, likt produktionerna från 2024, att publiceras på Kulturarv

Västmanland och göras tillgängliga i Länsmuseets biograf. Fem filmskapare fick stöd under 2025. Premiärvisningarna planeras till april 2026.

Vi har också inlett ett nytt samarbete med Brunnsmuseet, som under året har använt vår nuvarande ljudvandring för sina besökare vid Sättra Brunn. Materialet kommer att flyttas över till det nya Strövtåg under 2026 och Brunnsmuseet planerar att utveckla sin guidning med stöd av de nya funktionerna.

Samarbetet kring Bruksleden har vuxit under 2025. Under namnet Bergslagsminnen på Bruksleden ansluter sig nu flera kommuner. Lanseringen sker våren 2026 då även denna satsning är kopplad till den tekniska lösningen i Strövtåg.

Startsidan för webbplatsen Kulturarv Västmanland där besökare kan söka och ta del av länets historia.

Resurser

Under året har Kulturarv Västmanlands resurser förstärkts med en redaktörstjänst på 40 procent. Totalt uppgår Kulturarv Västmanlands resurser nu till 115 procent, fördelat på tre personer. Detta stärker vår kapacitet att fortsätta utveckla, producera och tillgängliggöra kulturarvsmaterial för hela länet.

Kommunikation och sociala medier

Under 2025 har vi stärkt och utvecklat Kulturarv Västmanlands närvaro och kommunikation via sociala medier (Instagram och Facebook), där vi sökt väcka större intresse för det västmanländska kulturarvet bland flera grupper av sociala medieanvändare. Vi har noterat ett ökat intresse för Kulturarv Västmanlands material genom ökad mängd förfrågningar både i kommentarsfälten och genom att vi blir kontaktade via epost.

Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening

Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening arbetar för att sprida kunskap om kulturarvet i Västmanlands län. De är en partipolitiskt och religiöst obunden, ideell förening som fungerar som samarbetsorgan för länets hembygdsföreningar. I Västmanlands län är 49 föreningar anslutna till Hembygdsförbundet. Den äldsta, Sala Hembygds- och Fornminnesförening, startades redan 1912. Hembygdsförbundets uppgift är att främja hembygds kunskap, kulturminnesvård och hembygdsvård. Förbundet är samarbetsorgan för hembygdsföreningarna i regionen. Förbundet skall stödja föreningarna i sin verksamhet samt genom kurser och konferenser sprida idéer och förmedla kunskap. Förbundet skall tillvarata rörelsens intressen på regional nivå och samarbeta med museer, kulturminnesvårdande organ och andra organisationer.

Tillsammans med Västmanlands läns museum ger förbundet ut en årsbok och tidskriften *Spaning*. Förbundet har även två representanter i samrådsgruppen för Västmanlands läns museum. Samrådsgruppen träffas två gånger per år och hembygdsförbundet har bland annat till uppgift att följa hur Region Västmanland hanterar museets samlingar.

Hembygdsförbundet har sitt kansli på Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2 i Västerås. Förbundet har en heltidsanställd hembygds konsulent som bemannar kansliet måndag till fredag. Förbundsordförande är Caroline Persson Johansson.

Länsmuseichefen har ersatts av bitr. enhetschef Anna Bratås under 2025, som adjungerad ledamot i styrelsen.

Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening

Västmanlands Hembygdsförbund och fornminnesförenings logotyp.

Ekonomi

Enheterna Västmanlands läns museum samt Kulturservice 90%	Intäkter 2025 kr
Bidrag/anslag	
Kommunala bidrag	253 042
Regionala bidrag	29 791 300
Statliga bidrag enligt kultursamverkansmodellen	5 047 000
Statliga bidrag (exklusive kultursamverkansbidrag och Arbetsförmedlingen)	459 301
Bidrag från Arbetsförmedlingen	1 502 858
Bidrag från EU	0
Övriga bidrag (icke offentliga bidrag t.ex. forskningsbidrag)	1 507 151
Verksamhetsintäkter	
Intäkter från biljetter, entréavgifter, programverksamhet och visningar	0
Intäkter från sålda/fakturerade scenkonstföreställningar/konserter	0
Intäkter från försäljning (butik, café, restaurang, bildförsäljning m.fl.)	292 441
Intäkter från uppdragsverksamhet (ex ersättning för byggnadsinventeringar m.fl.)	169 433
Övriga intäkter (t.ex. medlemsintäkter, uthyrda lokaler m.fl.)	1 941 831
Totala intäkter	40 964 357
	Kostnader 2025 kr
Löpande kostnader	
Personalkostnader (inklusive sociala avgifter och övriga personalrelaterade kostnader)	18 607 218
Lokalkostnader (inklusive driftkostnader)	10 408 727
Andra verksamhetskostnader	9 288 804
Kapitalkostnader	
Avskrivningar fastigheter	0
Finansiella kostnader (räntekostnader samt eventuella reaförluster på finansiella instrument)	75 974
Övriga avskrivningar	1 308 136
Totala kostnader	39 688 859
Resultat	1 275 498

Överskott inom enheterna Västmanlands läns museum och Kulturservice (som redovisas tillsammans här ovan) på grund av lägre personalkostnader än beräknat vid olika former av frånvaro, där ersättningsrekryteringen tagit tid, bland annat.

Medarbetare

Årsarbetskrafter (ÅA) är ett mått på den totala arbetstid som utförs av anställda under ett år. En årsarbetskraft motsvarar en heltidsanställning under ett år.

Årsarbetskrafter Kvinnor 24.95

Årsarbetskrafter Män 10.55

Årsarbetskrafter Totalt 35.5

Omslagsbilder

När då var nu - forntidens folk och fär
När då var nu - nya tidens ordning och reda
Foto Pia Nordlander

Verksamhetsberättelse för verksamhetsåret 2025

– en del av Region Västmanland

